

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 11.

Laupäeval, 20. märtsil 1926.

VIII aastakäik.

PAALA LAHING AASTAL 1217.

P. Liivak'u joonistuse järel.

(V. teksti lhk. 250).

SISUSTIK: R. Masing: Noorsoo sõjaline ettevalmistus Nõukogude-Venemaal. — V.: Juhtimise ja valitsemise doktriinid. (Järgneb). — A. L.: Sõjakooli Aspirantide kursuste IV lend. — A. Vernik: Kas vajame meie merelennuväge? — H. Grabby: Kas eelpositsioon või lahingeelpostid? — Eesti Vabaduse Risti kavalerid Läti sõjaväes: kapten Edgars Ratnieks, leitnant Rudolf Opmans. — Kask ja käsu täitmine. (Lõpp). — N. R-g.: Suitsukatte loomine kahurväe abil. — O. M-s: Näide üksiku laskuri lahingtegevusele ettevalmistava harjutuse läbiviimisest. — S.: P. Liivak. „Paala lahing“. — E. R.: Vahendeid vahtkondade kaitseks. — Sport kaitseväes. — Kaitseväe elu. — Küsimused ja kostused. — Sõjaväelised teated. — Kroonika. — Male.

Noorsoo sõjaline ettevalmistus Nõukogude-Venemaal.

R. Masing.

I. Üldised põhimõtted noorsoo sõjalise ettevalmistuse alal.

Eesti naaberriikest on nõukogude Venemaa esimene, kes korraldab suure innuga noorsoo sõjalist ettevalmistust. See baseerub põhimõtetel, mis on väljendatud S. S. S. R. Liidu sõjateenistuse seaduses: „Nõukogude Vene riigikaitsest peavad osa võtma kõik N. Vene kodanikud (vanaduse ja sugu peale vaatamata)“, ja „Noorsoo sõjaline ettevalmistus on sunduslik kõikidele noormeestele alates 19 a. vanadusest kuni 21 aastani ja kõikidele kesk- ja ülikoolide õpilastele“.

Noorsoo sv. ettevalmistuse üldine eesmärk on kasvatada ja õpetada noormehi sõjaliselt, sõjalispoliitiliselt (moraalselt) ja kehaliselt, et nad võiks suurema eduga riigikaitse kohuseid täita.

Üksikasjade ja lähemate eesmärkide suhtes jaguneb noorsoo sv. ettevalmistus kahte ossa:

a) üldine sunduslik noorsoo sõjaväeteenistuse eelne ettevalmistus (doprizõvnaja podgotovka) ja

b) sunduslik noorsoo sv. ettevalmistus koolides.

II. Üldine sunduslik noorsoo sõjaväeteenistuse eelne ettevalmistus.

A. Noorsoo sõjaväeteenistuse eelse ettevalmistuse seadus.

Uus S. S. S. R. Liidu väeteenistuse seadus, mis kinnitatud S. S. S. R. Liidu täidesaatva keskkomitee ЦИК poolt 18. IX. 1925 a. ja kuulutatud maksvaks 1. X. 1925 a., sisaldab järgmisi paragrahve noorsoo sv. ettevalmistuse suhtes.

§ 4. Sunduslik sõjaväeteenistus koosneb:

a) sõjaväeteenistuse eelsest ettevalmistusest (19—21 a.)

b) tegevast teenistusest (21—26 aastani) ja

d) tagavaras olekust (26—46 aastani).

§ 5. Sõjaväeteenistuse eelsest ettevalmistusest peavad osa võtma kõik töötajad meeskodanikud, kes arvelevõtmise aasta 1. jaanuariks said 19 aastat vanaks.

Sv. teenistuse eelne ettevalmistus tuleb läbi teha 2 aasta jooksul.

§ 10. Õppekogumistel viibides loetakse sv. teenistuse eelsest ettevalmistusest osavõtjaid punaväe koosseisus olijateks.

§ 21. Sv. teenistuse eelse ettevalmistuse ülesanne on noorsoo sõjaline, sõjalispoliitiline ja füüsiline ettevalmistus.

§ 22. Kodanikke, kes alluvad sv. teenistuse eelsele ettevalmistusele, arvestakse sõjaväeteenistuse kutseringkondades käesoleva seaduse § 78—85 põhjal.

§ 23. Meldimisel sv. teenistuse kutseringkonda eelmises § ettenähtud korras antakse kodanikele sellekohane kaart, kuhu märgitakse õppekogumiste läbitegemised.

§ 24. Kodanikud, kes kuuluvad sv. teenistuse eelse ettevalmistuse kohusliste hulka, vaadatakse arstlist läbi, et kõlbmatuid sellest kohustusest vabastada.

§ 25. Arstline läbivaatus sünnib õppepunktides arstliste komisjonide poolt, mis koosnevad sõjaväe esitajast, kohalise täidesaate komitee esitajast ja arstist. Läbivaatus sünnib sõja- ja meriasjade rahvakomissariaadis kinnitatud eeskirjadel, kus vabastavad haigused ja puudused loetletud.

§ 26. Üldise sv. teenistuse eelse ettevalmistuse vältus on 2 õpekuud, iga aasta 1 kuu.

Sv. teenistuse eelse ettevalmistuse teostamise korra ja õpekavad määrab kindlaks sõja- ja meriasjade rahvakomissariaat.

§ 27. Õppekogumised sünnivad õppepunktides, mis sv. teenistuse eelsete clamisraioones, välja arvatud juhustel, mis ette nähtud käesoleva seaduse §§ 28—29.

§ 28. Sv. teenistuse eelne ettevalmistus õpilaste suhtes, kes kõrgemates koolides, tööliste teaduskondades, tehnikumides, keskkoolides ja teistes neile vastavates õpeasutustes, sünnib eriprogrammidel ja alustel, mis määratakse kindlaks sõja- ja meriasjade rahvakomissariaadi poolt, kokkuleppel rahvahariduse komisariaadiga või teiste huvitatud komisariaatidega.

§ 29. Raudtee, veete ja sideteenistuste tööliste ning ametnikkude sv. teenistuse eelse ettevalmistus süürib erialustel, mis määratakse kindlaks sõja ja meriasjade rahvakommissariaadis, kokkuleppel huvitatud rahvakommissariaadiga.

§ 30. Sv. teenistuse eelse ettevalmistuse suhtes ei anta soodustusi perekondlistel ja varanduslistel põhjustel. Tarvilistel juhustel võivad kohalised sõjaväelised võimud võimaldada soodustusi isikutele määruste põhjal, mis avaldatakse sõja- ja meriasjade rahvakommissariaadi poolt tingimustel, et need isikud edaspidi ettevalmistuse sooritaks.

§ 31. Kodanikud, kes kutsutud sv. teenistuse eelsele ettevalmistusele, saavad toitu riigi arvel, väljaarvatud need, kes palka edasi saavad või asuvad omas alalises elamiskohas.

§ 32. Kes eduga scoretanud sv. ettevalmistuse, omandavad eesõigusi sõjakoolidesse astumisel.

§ 33. Õpekogumistele mitteilmumise või hiljaksjäämise vabandavad põhjused on loetletud käesoleva seaduse § 90.

§§ 78, 85 käsitlevad korda, kuid 19 aastane kodanik peab registreerima, kuid kutseliste nimekirjad kokku seatakse ja avaldatakse.

§ 90. — Loetleb põhjusi, mis õigustavad õpekogumistele mitteilmumist.

B. Noorsoo sv. teenistuse eelse ettevalmistuse organisatsioon.

Vaata skeem nr. 1).

NOORSOO SÕJAVÄETEENISTUSE EELSE ETTEVALMISTUSE ORGANISATSIOON
NÕURGOODE VENEMAA.

	JUHITAVAD ORGANID	TEHNILISED TÄIDESAATVAD ORGANID	TEHNILISED ABINÕUD
SÕJA JA MERIASJADE RAHVAKOMMISSARIAAT	PUNAVÄE PEAINSPEKTOR (R. K. K. A. PEAINSPEKTOR)	NOORSOO SV. TEENISTUSE EELSE ETTEVALMISTUSE INSPEKTOR LISE KASVATUSE INSPEKTOR	
SÕJARINGKONNAD	SÕJARINGKONNIA JUHATAJA	SÕJARINGKONNIA NOORSOO SV. TEENISTUSE EELSE ETTEVALMISTUSE JA KEHALISE KASVATUSE INSPEKTOR	
TERRITORIAAL RINGKONNAD	TERRITORIAAL LASKURHOPPIDE RINGKONNIA ÜLEM Või TERRITORIAAL LASKURDIVIISI RINGKONNIA ÜLEM		
MAAKONNIA SÕJAKOHITIS-SARIAAT	MAAKONNIA SÕJAKOHITIS-SARIAAT		
NOORSOO SV. ETTEVALMISTUSE ÕPEPUNKTIID		VÄEOSADEST AJUTISLIL MOHMANDEERITUD JUHID JA INSTRUKTORID	NOORSOO SV. ETTEVALMISTUSE ÕPEPUNKTIID

(Joon. nr. 1).

Noorsoo sv. teenistuse eelset ettevalmistust juhivad ja korraldavad kogu N. Venemaa pinnal „punaväe sv. teenistuse eelse ettevalmistuse ja kehalise kasvatus inspektor“ (inspektor vnevoiskovoi podgotovki i fizitsheskogo razvitija R. K. K. A.).

Temale alluvad sv. teenistuse eelse ettevalmistuse inspektorid sv. ringkondades, kes organiseerivad ja juhivad samuti noorsoo sv. ettevalmistust ja kehalist kasvatust.

Sv. ringkondade sv. ettevalmistuse ja kehalise kasvatus inspektorite juhatusel korral-

davad noorsoo sv. ettevalmistust kohapeal territoriaal ringkondade valitsused (territ. korpuse või diviisi valits.) ringkonna sõjakommissariaatide kaudu. Viimased korraldavad omas raioonis noorsoo sv. ettevalmistuse õpepunkte. Iga 1—2 valla peale on 1 noorsoo sv. ettevalmistuse õpepunkt. Kus võimalik, seal asutatakse õpepunktid väeosade juure. Õpepunktidesse määratakse tarviduse järele väeosadest juhte ja instruktoreid ning korraldatakse õppusi. Õpepunktides on igasugused abinõud ja kirjandus.

D. Noorsoo sv. ettevalmistuse õpekavad.

Noormeeste sv. ettevalmistus kestab 2 aastat, iga aasta 20 päeva ehk 210 õpetundi.

Esimesel õpeaastal õpetatakse: 1) sõjaasjanduse algteadmisi 2) laskeasjandust 3) lahingteenistust ja 4) kasvatatakse noori sõjalispoliitiliselt (moraalselt) ning füüsiliselt. Esimesel aastal peavad noored omandama teadmised ja omadused, mis tarvilikud iga relvliigi noorsõdurile.

Teisel õpeaastal algab noorsõduri õppus eri relvliikide jaoks. Selleks kasutatakse 50% aega. Paralleelselt kasvatatakse noori sõjalispoliitiliselt ja füüsiliselt ning õpetatakse laskeasjandust.

Raudtee, veete ja sideteenistuse tööliste korraldatakse sv. ettevalmistust erialustel, valmistades neist noorsõdureid raudtee, meriväe ja sideväeosade jaoks. Selleks on erilised õpepunktid raudteedel, sadamates ja sidejaamades.

E. Noorsoo sv. teenistuse eelse ettevalmistuse tegelik teostamine ja tagajärjed.

N. Vene ametlikel andmetel omandasid sv. ettevalmistuse 1925 a. jooksul 842.000 noort. Iga-aastane noorte kontingent sõjaväeteenistuses on 1.200.000, sellega oli juba möödunud aastal 2/3 noorsõduritest sv. ettevalmistuse enne teenistust sooritanud. See kergendab tulevikus märksa punaväe ülesandeid ja võimaldab riigikaitset seada kindlale alusele.

N. Vene valitsusele on sellest veel vähe. Ta püüab noorsoo sv. teenistuse eelset ettevalmistust viia täiuseni. Ametlik ajakirjandus loetleb rea puudusi, mis tuleb kõrvaldada 1926 aasta jooksul. Need on:

1) Noorsoo sv. ettevalmistuse õpepunktide arv (4500 õpepunkti) on puudulik Venemaa jaoks. Neid tuleb suurendada kahekordselt. Sellega tahetakse asutada N. Venemaal 9000 noorsoo sv. ettevalmistuse õpepunkti.

2) Praegu on õpepunktide tegevusraadiused kuni 100 versta. Tulevikus ei tohiks olla need üle 25 versta.

3) Seni puudusid krediidid noorte toitlustamise, õpepunktide korraldamise, abinõude muretsemise ja tasumaksmise alal.

4) 1925 a. õpetati noori ainult jalgväe jaoks. Tulevikus õpetakse neid kõikide väeliikide jaoks.

5) Õpepunktid on puudulikud (viletsad ruumid, abinõude puudus).

6) Õpepunktidesse komandeeritud juhtidele ja instruktoritele maksti madalaid tasunorme. 1926 a. tõstetakse tasunormid kolmekordseks.

7) Kohalikkude omavalitsuste vastutulek ainelise toetuse mõttes oli jahe. Tulevikus määratakse kindlaks omavalitsuste kohustused toetuse mõttes noorsoo sv. ettevalmistuse alal.

Kui N. Vene suudab neid puudusi kõrvaldada 1926 a. jooksul, siis seab ta oma riigikaitse 1927 aastaks kindlale ja modern alusele.

III. Sunduslik noorsoo sõjaline ettevalmistus koolides.

A. Seadus sundusliku noorsoo sv. ettevalmistuse suhtes koolides.

S. S. R. Liidu uus sv. teenistuse seadus sisaldab järgmisi paragrahve sv. ettevalmistuse suhtes koolides:

§ 142. Kõrgemates õpeasutustes, tööliste teaduskondades, tehnikumides, keskkoolides ja neile vastavates õpeasutustes sooritavad noored sv. ettevalmistuse vastavas vanaduses, olles koolis.

Sv. õpetuse korra ja programmid määrab kindlaks sõja- ja meriasjade rahvakomissariaat, kokkuleppel rahvahariduse komisariaadiga või teiste huvitatud komisariaatidega.

Sv. ettevalmistusele alluvaid kõrgemate õpeasutuste õpilasi võib kutsuda lühikeseajalistele kogumistele väeosade juure.

§ 143. Kodanikud, kes lõpetanud kõrge- mad õpeasutused, tööliste teaduskonnad, tehnikumid ja keskkooli, omandavad õiguse:

a) astuda enne sunduslikku sv. teenistust sõjakoolidesse;

b) astuda enne sunduslikku sv. teenistust punaväe laagri koosseisu; sellejuures arvestatakse nende teenistust kui tegevteenistust.

Nende õiguste teostamise korra ja tingimused määrab kindlaks sõja- meriasjade rahvakomissariaat.

§ 144. Eelpool nimetatud kodanikke saadetakse tegevteenistusse ainult punaväe kaadri koosseisu rivikohtadele.

Peale kuulist teenistust lihtpunaväelastena saadetakse nad väeosade koolidesse, kus valmistatakse nooremaid juhte.

§ 145. Kõrgemate tehniliste ja põllumajandusliste õpeasutuste lõpetajad, peale 2 kuulist teenistust lihtpunaväelastena eriväeosades, võivad väeosade koolide asemel erialustel oma edaspidist tegevteenistust sooritada. Selle kord määratakse kindlaks sõja- meriasjade rahvakomissariaadi poolt.

§ 146. Kõrgemate arstiteaduse ja veterinaär õpeasutuste lõpetajad, peale 2 kuulist teenistust lihtsõduritena, täidavad oma edaspidise tegevteenistuse alustel, mis määrab kindlaks sõja- meriasjade rahvakomissariaat.

147. Muude kõrgemate õpeasutuste, tööliste teaduskondade, tehnikumide ja keskkoolide lõpetajad, peale 1 aastast teenistust maaväes ja 2 aastat meriväes, saadetakse vastavate õpeasutuste juure katsetele tagavaraväe keskmise juhi kutse omandamiseks.

Kui komandeerimine õpeasutuste juure on seotud raskustega, on õigus sv. ringkonna ülemal korraldada kohapeal juhtivast koosseisust katsete komisjone.

§ 148. Kes sooritavad tagavaraväe juhi katsed, arvatakse teenimata jäänud tegevteenistuse ajaks territoriaal väeosade juhtide muutuvasse koosseisu, nende alalise elukoha järele.

Meriväelased lastakse kestvale puhkusele, territoriaal väeosadesse arvamata.

§ 149. Neis kohtis, kus puuduvad territoriaal väeosad, lastakse katsete sooritajad kestvale puhkusele tingimusel, et kohalised sõjaväe võimud võivad neid 4 aasta jooksul kutsuda instruktoriteks noorsoo sv. ettevalmistuse õppustele.

B. Sv. ettevalmistuse organisatsioon koolides.

(Vaata skeem nr. 2).

NOORSOO SÕJALISE ETTEVALMISTUSE KORRALDUS N. VENE KOOLES.

	JUHTIVAD ORGANID	TEHNILISE TÄDESAATVA ORGANID	TEHNILISED ABINÕUD
SÕJA JA MERIASJADE RAHVAKOMISSARIAAT	PUNAVÄE ÕPEASUTUSE VALITSUSE ÜLEM	ERAKOOLIDE JA ÕPEASUTUSTE SÕJALISE ETTEVALMISTUSE OSAKONNA ÜLEM	
SÕJARINGKONNAD	SÕJARINGKONNA PUNAVÄE ÕPEASUTUSE ÜLEM	SÕJARINGKONNA ERAKOOLIDE JA ÕPEASUTUSTE SÕJALISE ETTEVALMISTUSE OSAK ÜLEM	
TERRITORIAAL KÕRPUSTE JA DIVIISIDE VALITSUSED	TERRITORIAAL KÕRPUSE DIVIISI VALITSUS		
KOOLIO		ÜLL., KESH- JA ALKOOLOODE SÕJALISE ÕPETUSE JUHATAJAD	KOOLIDE SÕJASAJANDUSE KABINETID, LKKTORID, INSTRUKTORID, ABINÕUD

Skeem nr. 2.

Noorsoo sv. ettevalmistust koolides korraldab punaväes õpeasutuste valitsuse ülem, Selleks on nimetatud valitsuse koosseisus eraõpeasutuste sõjalise õpetuse korraldamise osakond.

Igas sv. ringkonnas on sv. ringkonna punaväe õpeasutuste valitsus, mille koosseisus on eraõpeasutuse sõjalise õpetuse korraldamise

osakond. Viimane juhibki tegelikult noorsoo sv. ettevalmistust koolides. Selleks määratakse iga üli-, kesk- ja algkooli juure noorsoo sv. ettevalmistuse juhataja, kes korraldab õpeasutuses sõjalise kabineti. Sõjalises kabineti on kõik abinõud selleks, et noori õpetada ja äratada nende huvi sõjateaduse vastu. Sõjateaduste õpetamiseks määratakse ülikoolidesse tüsedamaid sõjateadlasi, kuna algkoolides õpetavad liht instruktorid.

D. Sv. ettevalmistuse kavad koolides ja eesõigused katsete sooritamisel.

Kõrgemates õpeasutustes kestab sv. ettevalmistus kogu õpeasutuses viibimise ajal. Teoreetilisi sõjaasjanduse tunde on 200. Õpeasutuses viibimise ajal kutsutakse õpilased 2 korda 1½ kuuks laagriharjutustele. Õpeasutuse lõpetamise puhul on sv. ettevalmistuse katsed. Kes katsed eduga sooritavad, omandavad vastavad tunnistused, mis võimaldavad omanikule järgmisi soodustusi:

- 1) Neid määratakse relvliikidesse vastavalt nende eriharidusele.
- 2) Peale 3 kuulist teenistust määratakse alamate juhtide kohtadele.
- 3) Tegevteenistuse vältus on neile: a) maa- väes 6 kuud ja meriväes 1 aasta.
- 4) Vastavate katsete sooritamise järele nimetatakse nad tagavaraväe keskmisteks juhtideks.

Need, kes ei omanda sv. ettevalmistuse sooritamise tunnistuse, teenivad punaväes üldalustel.

Sv. ettevalmistus kesk- ja algkoolides on praegu organiseerimisel. Keskkoolid annaksid tulevikus punaväele alamaid juhte ja tagavaraväe nooremaid ning keskmisi juhte.

Algkoolid annaksid vaid füüsilist ning sõjalis-poliitilist kasvatust, vastavalt punaväe nõuetele.

Alg- ja keskkoolides on sv. ettevalmistus ka tütarlastele sunduslik.

IV. Sõjaasjanduse populariseerimine noorsoos.

N. Vene valitsus populariseerib järjekindlalt igasuguste abinõudega sõjaasjandust noorsoos. Noorsoo liidu „Komsomoli“ (Vene kommunistliku noorsoo liidu) ja „punaste pioneeride“ (skoutide) üks tähtsamatest ülesannetest on huvi äratamine punaväe vastu ja sõjaasjanduse levitamine. Noorsoo kirjandus on selles suunas tööle rakendatud. Noorte leht „Komsomolskaja Pravda“ (kommunistlike noorsoo õigus) pühendab sõjaasjandusele alaliselt osa omast veergudest. Ka eesti kommunistide häälekandja „Edasi“ nõuab, et kõik noored eesti kommunistid võtaks osa sv. ettevalmistusest.

V. Järeldused.

Sellest selgub N. Venemaa suur tung noorsoo sõjaliselt ettevalmistada, mida soodustab Vene kommunistlike erakonna üksmeel ja arusaamine noorsoo sv. ettevalmistuse vajadusest. Kõik seadused ja määrused selleks avaldakse takistamatult ja kiirelt.

Noorsoo sv. ettevalmistus on kõikidele noortele sunduslik. Seda korraldatakse üli-, kesk- ja algkoolides ning väljaspool kooli noortele 19—21 a. vanaduses.

Ettevalmistus õpetab ja kasvatab noori sõjaliselt, sõjalispoliitiliselt ja füüsiliselt. Eesmärgiks on alamate, nooremate ja keskmiste juhtide soetamine ja punaväes viibimise aja lühendamine, mis seni 2—4 aastat.

N. Vene arvestab tõsiselt noorsoo sv. ettevalmistuse küsimusega ja püüab seada riigikaitset modern alustele. Ajakirjandus ja avalik arvamine on valitsusele abiks.

Juhtimise ja valitsemise doktriinid.

Valitsemises on samuti nagu teaduses ja kunstis omad doktriinid olemas, millede järele tuleks käia, et saavutada kõige paremaid resultate. On väga õpetlik tutvuneda lühidaltki nende doktriinidega, sest sageli patustatakse meil nende doktriinide vastu riigi, omavalitsuste ja erasutuste valitsemisel. Tähtsamad nenedst oleks asutuse: õige tööjaotus, organisatsioon, autoriteet, distsipliin, ainujuhtivus, järjekindlus, üldhuvide eesõigus erahuvidele, õiglane tasu, ametjärjestik, sisemine kord, õiglus, tegelaste kindlustus ametis, initsiatiiv ja ühismeelsus.

1. Õige tööjaotuse eesmärgiks on tõsta asutuse töövõimekust ühe ja sellesama tööjõu ja tööväärtuse juures.

Teadus ja elukogemused õpetavad, et iga tegelane asutuses töötab seda intensiivsemalt ja pro-

duktiivsemalt, mida vähema arvu isikute ja objektidega asutuses temal tegemist tuleb teha. Viimasel korral on asutuse juhil või tegelasel võimalus rohkem aega iga üksiku isiku ja objekti peale pühendada, neid tundma õppida ja kõige kohasemalt asutust ehk asja juhtida — ajada. Omakord tegelaste ja objektide arv asutuses on ärarippuv peajasjalikult tööjaotusest asutuses, sest õige tööjaotuse juures on ka need arvud kõige väiksemad.

Õige tööjaotuse makspanemine ei sünnita raskusi kui täpselt väljatöötada üksikute tegelaste õigused, kohustused ja vastutus neis raamides ja selles mõelduses nagu seda elukogemused on kõige kohasemaks leidnud.

Väga kasulik on kui asutuse juht kauemat aega püsiks oma ametis, sest kauaaegses ametis — töös on temal võimalik põhjalikult oma ametit —

tööd ja kaastegelasi tundma õppida ja omada kogemusi ja julgust asjaajamises ja asjade otsustamises, millele järgneb harilikult asutuse töövillakuse tõus.

On kindlaks tehtud, et isikute-tegelaste vahetusel alati asutuses langeb ajutiselt töövillakus.

2. Asutuse tegevuses on kahtlemata asutuse organisatsioon üks tähtsamatest teguritest. Asutustes, kus kõik tähtsamate küsimuste lahendamise ja otsustamine on koondatud asutuse keskohta ehk asutuse juhi kätte, valitseb keskkoonitus, tsentraliseeritud organisatsioon, kuna asutustes kus keskkohast ehk juhitl ainult põhimõttelikud juhatused antakse ja küsimuste lahendamise jäetakse asutuse üksikute tegelaste hooleks, valitseb keskklaiendus, deentraliseeritud organisatsioon. Keskkoonituse kui ka keskklaienduse organisatsioonidel on omad head ja pahad küljed. Vähemates asutustes, kus korraldused otsekohe asutuse juhitl üksikutele tegelastele täitmiseks edasi antakse valitseb iseenesest mõista absoluutne keskkoonitus-organisatsioon. Suuremates asutustes, kus korraldused antakse ametjärjestiku järele ja korralduste täitmine sünnib mitmete isikute kaudu keskkoonitusorganisatsiooni puhtal kujul olla ei saa, sest iga vahepealne tegelane tahes või tahtmata lisab midagi oma isikliku korraldusele juure. Elavaid olevusi ei saa õpetada korraldusi — käskusi edasi andma mehaaniliselt, nagu seda tehakse energia üleandmisel mingisuguse masina või masina osa kaudu.

Väga palju on ka olemas see ehk teine asutuse organisatsioon asutuse juhi ja temale alluvate tegelaste iseloomust, väärtusest, initsiatiivist j. n. e. Õige organisatsioon oleks see, mis laseb kõige kasulikult igat tööjõudu täies ulatuses ära kasutada asutuse ehk ettevõtte huvides. Üksikute juhtumistele kui väikese asutuse juhi intelligentsus ja intellektuaalsus lubavad, võib keskkoonituse organisatsiooni täies ulatuses maksuma panna, vastasel korral, ehk kui on tarvis kõikide tegelaste arvamised ja teadmised kasutada, tuleb asutuses keskklaiendusorganisatsioon tarvitusele võtta.

Asutuse juhi kui ka temale alluvate tegelaste väärtus ei ole püsiv, vaid kõigub alatasa, mispärast ei või ka püsiv olla kauemat aega see või teine asutuse organisatsioon. Viimane peab samuti muutlik olema, kui seda on asutuse juhi ja üksikute tegelaste väärtus, või vähemalt ta peab niivõrd paenduv olema, et isikute vahetusel oleks alati võimalik teha tarvilikud muudatused asutuse organisatsioonis ilma suuremate raskusteta.

Näituseks, kui osakonna koosseis ettenäha ainult inimeste arv, siis jääb osakonna ülema võimupiiri igakord oma äranägemise järele seda ehk teist organisatsiooni osakonnas tarvitusele võtta vastavalt tema ja tema abiliste töövõimetele; osakonna ülema vahetusel jääb uuel osakonna ülema omakord võimalus oma äranägemise järele teha seda ehk teist muudatust endises osakonna organisatsioonis.

Kokkuvõetult peab konstateerima: 1) et asutuse organisatsioon ei saa kauemat aega püsiv olla, vaid nõuab aegajalt revideerimist ja uuendust asutuse tegelaste andekuse ja asutuse ülesannete kohaselt ja 2) et asutuse organisatsiooni kindlaks määramisel peab leidma mingisugune moodus, mis on keskkoonituse ja keskklaienduse organisatsioonide vahel ja mis on kõige kasulik ja kohasem asutusele; igatahes peab ta paenduv olema, et asutuse juhi vahetusel uus juht võiks endises asutuse organisatsioonis tarvilikud muudatused teha vastavalt tema ja temale alluvate võimetele.

3. Asutuse autoriteet on olemas peamiselt autoriteet on olemas peamiselt autoriteetidest. Autoriteet on õigus käskida ja võim sundida antud käskusi täitma. Asutuse juhi autoriteet jaguneb kahte ossa: 1) autoriteediks, mis isiku poolt omandatakse seadustega isiku ametkohale määramisel, ja 2) isiku isiklikus autoriteediks. Viimane on peamiselt ärarippuv isiku intelligentsusest, teadmistest, moraalist, andekusest jne. Hea juht võib ainult sellest isikust saada, kellel on isiklik autoriteet, sest viimane on tungivalt tarvilik ametautoriteedi täienduseks. Isiku autoriteet ei ole mõeldav ilma isiku vastutusega. Kus on autoriteet seal on ka vastutus. Autoriteedi sündimisel sünnib ka vastutus. Asjade otsustamisel peab otsustaja (ülema) alati juhitud olema õigustundest, toetama ja julgustama asutuses üksikuid tegelasi nende kasulikus töös ja sundima mitte küllalt kohaseid tegelasi tõsisemalt ja korralikumalt tööle.

4. Distipliini all mõistetakse peamiselt sõnakuulmist, korralduste ja eeskirjade täitmisel täpsust ja usinust ja auavaldust oma ülemate ja vanemate vastu sõnades ja tegudes.

Iga isik, kes soovib asutuses kohta saada, peab enne teenistusse astumist põhjalikult tutvunema selle asutuse korra ja traditsioonidega ning andma lubaduse — nõusoleku asutuse korra ja traditsioonide alla ennast painutada ja täpselt käia asutuse põhikirja, vastavate seaduste ja määruste järele.

Asutuses peab distipliin olema. Õieti distipliin sünnitabki ülema.

Raske on olla tühtlasi energiline ja iga asjas järelandlik. Selged ja täpsed määrused, mis igale ühele asutuses teada peavad olema, kergendavad märksa asutuse distipliini hoidmist vastaval kõrgusel. Asutuse distipliini ei tarvitse sarnaneda endise sõduri distipliinile ja toimingule, sest praeguse aja sõduri toiming ei ole enam sõduri ülema toiming peegeldus, vaid ka sõdurilt nõutakse iseseisvalt mõtlemist ja tegutsemist. Õige distipliin asutuses ei seisa kartuses ülema ees, vaid sõnakuulmises ja heas tahtmises sõna kuulda ja kõik teha, mida tegelane suudab ja oskab, seal juures püüdes oma tegevuses tabada oma otsekohese ülema tahtmise.

Distipliini korraldamiseks on tungivalt vaja kindlaks määrata asutuse ülema kui ka üksikute tegelaste võimupiirid ja kohustused. Ainult selge arusaamine iga üksiku tegelase ülesannetest lubab sõnakuulmist nõuda. Sõnakuulmise nõudmisel ei tohi otsekohene ülema kunagi piiruda ainult seaduste ja määrustega, vaid ta peab igakord arvesse võtma ka iga üksiku tegelase hingelist elu ja temperamenti ja igakord ise ennast võimalikult selle tegelase asemel kujutada, et oma nõudmist õiglaselt hinnata. Kartus ega hirm ei suuda kunagi õiget distipliini luua nagu seda elukogemused on näidanud. Siin on midagi hingelisemat tarvis, mis võimaldaks üksteise arusaamist ja austamist. Ei oleks paha kui terve maailm saaks distiplineeritud. Viimasel ajal ongi märgata, et Lääne-Euroopa riigid on oma endisest hirmupoliitikat loobunud, sest viimane ei annud soovitavaid tagajärgi.

5. Ainujuhtimine seisab selles, et iga üksik tegelasel asutuses ei tohi üle ühe käskija olla, sest vastasel korral kannatab märksa käskijate autoriteet, käsud ise ja nende täitmine. Kahele ülema allumise korral püüavad mõlemad ülema käskitava isiku ja tema tegevuse peale mõjuda, et nende korraldused täidetakse. Tegelikus elus niisugune kahe ülema poolt juhtimine ja käs-

kude andmine mõjub väga rusuvalt isiku peale, ilmuvad töös kohe kõiksugu takistused ja lõpuks terve isiku produktiivne töö hakkab kiratsema ja saab osalt halvatud. Kahe ülemale alluvus tekitab tegelase töös samasuguse takistuse kui seda on inimesele mingisugune võõras ollus tema kehas. Tegelikus elus üks kahest ülemast saab ikka lõpuks domineerivat osa mängima, kuna teine kaotab oma tähtsuse ja mõju ehk vastasel korral hävineb kasutatava tegelase töötahtmine, energia ja ettevõtlikkus, nõnda et lõpuks kasu asemel saavutame ainult kahju.

Samasuguseid kurbi tagajärgi asutuse tegevusele annab käskijate-ülemate sageli vahetamine.

Asutuses, kus tegutsevad kaks ühesuguste õigustega ülemat, jääb palju küsimusi otsustamata, ehk otsustatakse kui õige aeg on mööda minna lastud: üks loodab teise peale ja seaduslik vastutaja puudub.

Tahtmine kõrgemates asutustes eemaldada raskusi õiguste jaotamisel kahe ülema vahel sünnib väga sageli asutusele kahjuliku duaalse juhtimise korra. Ei saa ju seda korda teiseks nimetada kui kahel ülemal on ühed ja samad õigused ja autoriteet ühe ja sama tegelase peale. Niisugune kahe ülema poolt juhtimine tekitab esialgu rahulolematuse tunde, pärast vastikuse ja äritusetunde ja lõpuks vaenu.

Inimesed ei toeta ega ole kunagi sallinud asutusele kahjulikku duaalset juhtimise korda.

Mõned üksikud juhid arvavad ekslikult, et aja võitmiseks ehk asja täpseks täitmiseks korraldamiseks on kõige kohasem korraldused teha otsekohe täitjale mõeldamises vahepealseid ülemaid. Niisuguste korralduste saavutus, kui nad sageli korduvad, on suured raskused ja hõõrumised töös ja vahelkordades otsekohe ülemate ja tegelikkude täitjate vahel ja lõpuks üldine asutuse tööviljakuse langemine, s. o. seesama tuntud duaalse juhtimise korra saavutus. Allpool ametjärjestiku küsimuse lahendamisel näeme, missugused kõrvale kaldumised ja erandid korralduste edasiandmisel mitte ametjärjestiku järele on lubatud teha.

Samuti mitte küllalt täpne tööjaotus asutuses võib tekitada duaalse juhtimise korra. Näituseks, kaks ülemat annavad korraldused ühe ja sellesama asja kohta, mõeldes et see nende võimupiiri kuulub.

Asutuse juhtimisele ja tegevusele on kahjulik alaline kirjavahetus mitme asutusega. Harilikult ühed asutised pooldavad, teised aga ei poolda ühte ehk teist korraldust ja seega on asutuste tegevus väga raskendatud, sest siin on tegemist uuesti duaalse juhtimise korraga. Asutuse juhtimises tuleks eesküju loodusest võtta. Näituseks, loomariigis leidub väga harva kahepeaga olevusi ning nende peale vaadatakse ikka kui ime loomade ehk hirmutiste peale ja nad ei ole kunagi võrreldes normaalloomadega küllalt elujõulised. Perekonda siin arvesse võtta ei tuleks. Perekonnas, kus isa ja ema tegutsevad ja alati üksteisega ühelmeel on, on küll kaks juhtijat aga juhatust jääb siin alati üheks ja samaks. Kokkuvõetult peab konstateerima, et juhatada ja käskida üksikut tegelat asutuses võib ainult üks ülem.

6. Järjekindlus juhatuses seisab selles, et üks ja sama asutuse ülem ühe ja sellesama asutuse tegevuskava täitmisel püüab kätte saada ühte kindlat eesmärki.

Niisugune järjekindlus asutuse juhatuses võimaldab asutuse tegevuse ühtlustamist ja asutuse tegelaste ühist jõupingutust ja koordineerimist täies ulatuses korraldada.

Ei tule kunagi segada järjekindlust juhatuses (üks ülem ja üks tegevuskava) ainujuhtimise ehk ainukäskimise doktriiniga (iga isik võib juhatust ja käskusi saada ainult ühelt ülemalt). Esimene on ärarippuv asutuse heast põhikorrast ja inimeste valikust, kuna teine — inimeste tegevusest. Ainujuhtimist ei saa teostada ilma järjekindlusetu juhatuses ja viimane ei ole ka järeldus esimesest.

Allpool ametjärjestiku printsiipidega tutvumisel saame lähemalt näha, kui hävitavalt mõjub juhatuse järjekindluse peale nende printsiipidest kõrvale kaldumine, kuna asutuse ainujuhtimise peale viimane mingisugust isäralist mõju ei avalda.

7. Üldhuvid eesõigus erahuvidel seisab selles, et üksikute kui ka gruppide huvid peavad alati teisel plaanil olema võrreldes asutuse huvidega. Näituseks, riigi huvid on tähtsamad kui riigi üksikute rahvuslike huvid, kodanikkude gruppide huvid — üksiku kodanikkude huvidest, perekonna huvid — üksikute perekonna liigete huvidest j. n. e.

Elus sunnivad sageli isekus, auahnus, laiskus, oskamatus, vilumatus ja teised vead juhi ja üksikuid asutuse tegelasi erahuvidis eelistama asutuse üldhuvidel. Era ja üldhuvid on alati üksteisega vastolus. Kui erahuvidel vastu tulla, siis kannatavad üldhuvid ja vastupidi.

Ehk see küsimus küll väga lihtne ja igaühele arusaadav peaks olema, et üldhuvid peaks alati eesõigustust leidma, siiski tegelikus elus käskude andmisel ja asjade otsustamisel on see suurte raskustega seotud ja nõuab käskude andjalt ja asjade otsustajatelt piinlikult õiglast tegevust. Käskude andmisel ja korralduste tegemisel peab asutuse juhil alati üks ja seesama mõõt olema: võimalikult erahuvidel vastu tulles alati eesõigustada suuremate gruppide huvidis vähema grupi huvidel ja viimseid üksikute tegelaste huvidel, seal juures mitte äraunustades, et gruppidele tehtud soodsused ja kergendused ei tohi kunagi otsekohe üksikute tegelaste huvidel vastu käia ehk üksikute isikute arvel tehtud saada.

Selle küsimuse lahendamine on üks juhatuse raskematest ülesannetest ja kohasemad abinõud selle küsimuse lahendamiseks oleksid: a) juhtivate jõudude eeskujulik, kindel ja energiline tegevus, b) kõiksugu kokkulepete õiglane täitmine ja c) tähepaneliku järelevalve korraldamine.

8. Tasuküsimus on asutuse tegevuse üks tähtsamatest teguritest. Isiklik tasu peab olema õiglane ja võimalikult rahuldama asutuses iga tegelase kui ka terve asutuse (kasutatavate kui ka käsutajate) huvid. Iga asutuse loomisest tuleb esimeses järjekorras tasu küsimus ülesseada, sest tasud ripub tööjõu väärtus ja lõpuks terve asutuse tegevus ja olemasolu.

Määratavad tasunormid peavad võimaldama tegelaste õiglast hindamist, tegelaste ergutamist ja energia tõstmist asutusele kasulikus tegevuses.

Tasus on õieti kaks tähtsat elamismõnu: asutuse — ettevõtte püsivus ja tegelaste pensiooni saamise kindlustus.

Õiglase tasunormi kindlaks määramiseks asutuse tegelastele tuleb alati arvestada ja võrrelda riigiteenijate ja kaubanduse ja tööstuse aladel erasutustes maksetavate tasunormidega ja tehtava töö rohkuse, väärtuse ja vastutusega.

(Järgneb).

V.

Sõjakooli Aspirantide Kursuste IV lend.

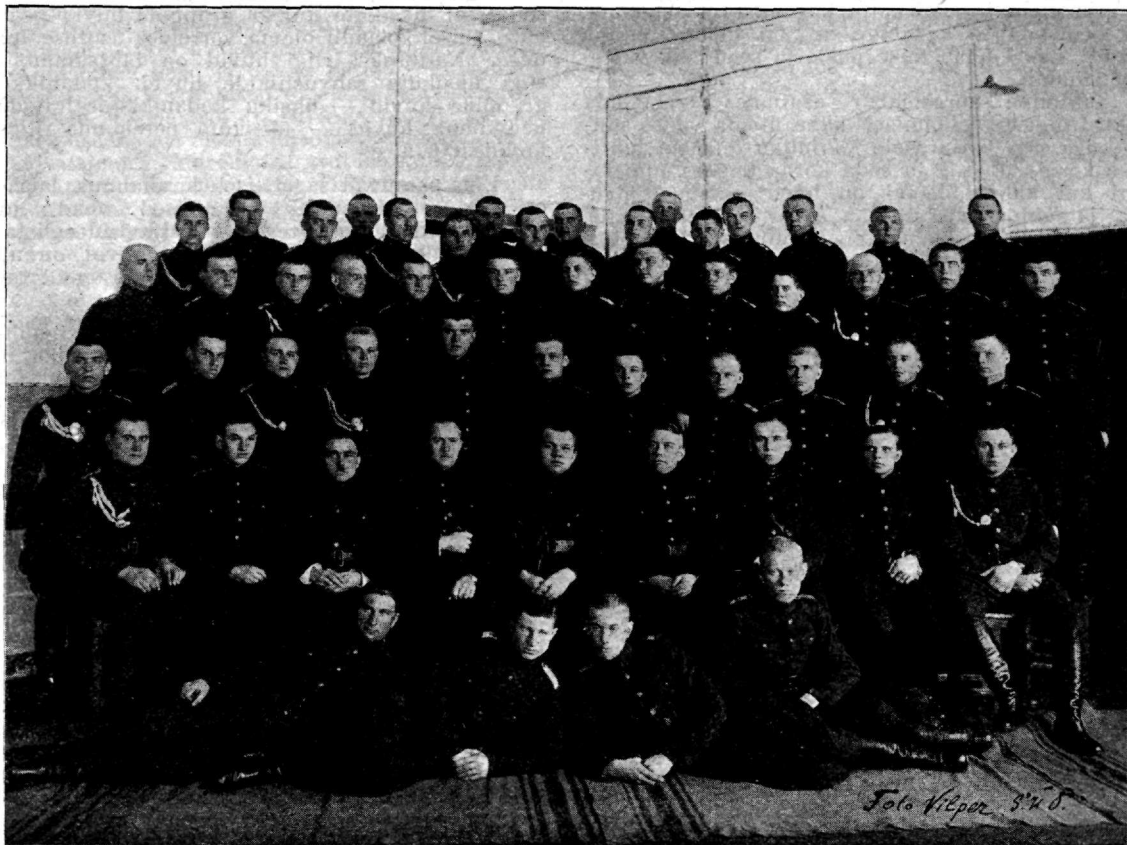
4. märtsil 1926 a. lõpetas Sõjakooli Aspirantide Kursuste jalaväe osa IV lend oma õpetöö. Kursus algas 5. aprillil 1925 a. Selle lennu aspirandid ilmusid otsekohe rahvaväe ülemate juurest, kuna eelmiste kursuste aspirandid teenisid enne kursustele ilmumist 2 kuud väeosades.

Kursustele ilmus 95 aspiranti. Kursuste kestvusel on see koosseis palju muutunud ja nimelt:

Aspirantide hulgas tuli ette neid, kes Vene keelt mitte sugugi või vähesel määral valdasid — neid leidis põllutöö keskkooli lõpetajate hulgas. Et osa loenguid Vene keeles peeti, siis tuli nendel teatavate raskustega töötada.

Lõpetajad aspirandid saadeti laiali väeosadesse, kuna 7 aspiranti jäid järgmisele kursusele kaadriks, kolmele paremale lõpetajale annetati auhinnad.

S. Ü. Õ. Sõjakooli Aspirantide Kursuste jalaväe osa IV lend.

Istuvad: keskel leitn. Saar, kol. Rüütel, kindralst. kol. Rink, major Uskam, leitn. Luts.

vabastatud tervislistel põhjustel — 7, ajapikendust saanud ja kursustelt lahkunud — 1, üleviidud vastava hariduse puudusel — 7, rivituks tunnistatud — 3, halva ülalpidamise pärast — 7, allohvitseride perioodi lõpukatsetel nõrkade tagajärgede pärast — 5, puuduliku riigikeele oskuse pärast — 14, kauaaegse haigemajas viibimise pärast — 1 aspirant. Nii vähenes aspirantide arv 45 võrra ja kursuste lõpuks oli kohal 50 aspiranti, kelledest lõpukatsetel veel 8 läbi kukkus — seega lõpetasid kursuse 44% sisseastujatest. Ka rahvuse poolest muutus vahekord — alguses oli muulasi (sakslasi, venelasi ja rootslasi) 25%, kuna kursuse lõpuks nende arv langes kolmeni. Muulased langesid välja peaaesjalikult eesti keele katsetel kui puudulikult riigikeelt valdajad.

Järgmine kursus tuli juba kokku. Need on teenistusse kutsutud l. a. oktoobri kuus, teenisid kuni seniajani väeosades, kust neid vastava katse järele nende kõlblikkuse suhtes aspirantide kursustele määrati. Niisuguse komplekteerimise viisiga on loota, et lõpetajate % suureneb. Muidugi ripub suurel määral lõpetajate % sellest ära, kui tõsiselt väeosad noorte valikul, neid aspirantide kursustele määrates, toimetasid.

Kui kursustelt enne lõppu lahkunute lahkumise põhjusi vaadelda, siis on just palju niisuguseid põhjusi, mida juba väeosades võib kõrvaldada. A. L.

Kas vajame meie merelennuväge?

A. Vernik.

On vastuvaidlematu tõde, et meie riik oma geograafilise asendi tõttu vajab kaitset mitte ainult maaväid ka mere poolt. Selle kaitse peavad oma peale võtma hästi organiseeritud sõjalised jõud, kes suudaksid väärikselt oma ülesande täita.

Kaitse mere poolt lasub meie rannakaitse organisatsioonil õlgadel. Tähtsamate elementidena selles organisatsioonis esinevad sõjalaevastik ja merekindlused. Kolmandama mitte vähema tähtsusega elemendina peaks siia kuuluma ka lennuvägi. Kuid arusaadavatel põhjustel tekib küsimus: millist ilmet peab kandma rannakaitse lennuvägi?

Käesolev artikkel tahab sellele küsimusele läheneda ja temale vastust otsida niivõrd, kui võrd see meie oludes võimalik, võttes vaatlusele rannakaitse organisatsiooni kuuluva lennuväe tähtsuse ja selle omadused. Et rannakaitse organisatsiooni tähtsaks teguriks on sõjalaevastik, siis tuleb loomulikult pidada, et tema liitlaseks peaks olema kõigepealt merelennuvägi.

Siin aga tekivad raskused, sest püsivaid ja täpsed juhtnõured merelennuväe kasutamise alal on praegusel ajal peaaegu võimata kindlaks määrata. Lennuvägi üldse ja merelennuvägi eriti on alles arenemise ajajärgus, mispärast nad ei ole veel omandada suutnud kindlaid piire. Lennutehnika ei ole oma viimast sõna ütelnud, ta evolutsioneerub veel. Üllatus tehniliste saavutuste alal järgneb üllatusele. Praegu alles saladuse katte all peituvad lennuväe omadused võivad tähtsamalt päevavalgele esiliduda vaid tuleviku sõdades. Teise raskusena, eriti merelennuväe tegevuse võimalikkude piiride äramääramisel, esineb mineviku kogemuste puudumine. Ei saa baseeruda ajaloole, sest seda ajalugu ei ole, samuti kui ei ole olnud suuremaid lahingkokkupõrkeid merel lennuväe osavõttel. Oleks siiski ülekohtune midagi lausumata mõöduda neist kogemustest, mis saabusid mõõdunud ilmasõja kestel, vaatamata sellele, et see ajajärk meile veel liig lähedasena tundub, et elame veel tema otsekohese mõju valdkonnas ja ei suuda objektiivselt orienteeruda saadud õpetundide rägastikus. Ometi liidis lennuvägi sel perioodil kasutamist merejõudude tegevuse abistamisel, mis omakord lubab järeltuleva tuleviku jaoks, äramääramata need suunad, milliseid jälgima peab lennuvägi oma arenemiskäigul.

Nagu teada, ei pöördud merelennuväe kasutamise päale enne ilmasõda küllaldast tähelepanu, mispärast suurem osa riikest astus vaenuväljale peaaegu ilma merelennuväeta. Kui imelik see ka ei ole, kuid lennuasjanduse alal esireas sammuv Prantsusmaa võis 1-ks augustiks 1914 a. oma lennuväe ridades lugeda ainult 8 merelennukit. Kuid operatsioonid merel, iseäranis aga rannakaitse vajadused nõudsid võimsa merelennuväe soetamist. Inglismaa jõudis esimesena arusaamisele, et ilma õhu valitsemiseta ei või olla ka merevalitsemist ning juba 1914 a. rakendas merelennuväe sõjalaevastiku teenistusse. Domineerivaks ülesandeks merelennuväele oli mere luure ning ranna ja merebaaside kaitse saksa zeppeelinide kallaletungi puhul. Peale selle olid katsed käimas võitluse alal allveelaevadega lennukite abil, mis esialgu küll oodatud tagajärgi ei annud. Ajajooksul, kooskõlas lennuväe tehnilise arenemisega, kujunes see tegevusala kardetavaks vaenlaseks allveelaevadele: lennukid olid hoolsad vaenlase allveelaevade liikumist ning tegevust jälgima, piirates sellega viimaste manöövreerimist. Huvitav on äramärkida mõningaid arvulisi andmeid sellelt tegevusalalt. Nii on teada, et 1917 a. kendel tegid inglise merelennukid avalikuks 169 saksa allveelaeva, kusjuures

106 neist attakeeriti lennukite poolt; 1918 a. kestel olid vastavad arvud 192 ja 130; 1917 ja 1918 a. kestel oli inglise allveelaevade vastu võitlevate merelennukite poolt äralennatud kolossaalne arv, 10.000.000 klm.

Peale võitluse allveelaevadega täitis merelennuvägi mitmekesiseid teisi ülesandeid, millistest võiks nimetada:

- 1) Luure ja vahiteenistus merel.
- 2) Koostöö sõjalaevastikuga kõigil tema lahingutegevuse faasil, kus õhujõudude kaasabi kasulik ja vajalik oli.
- 3) Koostöö rannakaitse operatsioonidel.
- 4) Iseseisvad operatsioonid vaenlase vastu nagu: a) võitlus vaenlase õhujõududega, b) võitlus vaenlase laevastikuga, c) tegevus maapealsete objektide vastu — merekindlused, rannakaitse ehitused jne.

Sõja viimasel perioodil oli lennuväe tegevus niivõrd kasvanud, et näiteks Inglismaa võis vahepeal momendil end 39 merelennu jaama omanikuks lugeda.

Nii oli see ilmasõjas. Peale ilmasõja sai merelennuvägi iseäralise tähelepanu osaliseks. Praegusel ajal jaguneb suurte mereriikide (Inglismaa, Ameerika) merelennuvägi: a) laevastiku, b) rannakaitse ja c) lahtise mere merelennuväeks.

Laevastiku merelennuvägi baseerub erilise ehitusega lennukite emalaevadele, mis laevastiku koosseisu kuuluvad. Tema ülesandeks on — toetada laevastiku tegevust iseseisvatel operatsioonidel väljaspool rannakaitse tegevuse piirkonda.

Rannakaitse ja lahtise mere merelennuvägi baseerub ranna aerodroomidele — baasidele, kusjuures rannakaitse merelennuväe tegevus koosneb rannakaitse organisatsiooni poolt pealepandavate ülesannete täitmisest.

Lahtise mere merelennuväe ülesannete hulka kuulub strateegilise karakteriga operatsioonide teostamine. (Strateegiline luure, vaenlase laevastiku pommitamine lahtisel merel jne.)

Ülesannete täitmise kohaselt leiavad tarvitust niihästi hävitajad, luure torpedo, kui ka pommitajad merelennukid. Siin peab aga tähendama, et merelennu jõudude diferentseerimise küsimus ei ole lõpulikkude kuju omandanud ning vaieldud sellel alal kestavad veel praegugi. Sarnane olukord on väljamaal.

Millisele seisukohale peaksime asuma meie merelennuväe suhetes? Kas vajame teda üldse?

Need on küsimused, millelele otsekohest vastust raske leida. Raske sellepärast, et meie territooriumi ulatus ja materiaalsed ressursid loovad olukorra, mis väga erinev teiste riikide omast. Ühte peame aga meelistanama, et meie idanaabri sõjalaevastik on siiski kõige tugevam laevastik Balti vetes, hoolimata sellest, et ta koosneb tsariaegse laevastiku jäänustest. Nõukogude valitsus tarvitab seda laevastikku oma hirmupoliitika toetuseks Baltiriikide vastu, mis osalt ka sellest selgub, et nõukogude laevastik olnud 1924. 1. detsembril puhul Tallinna lähedal sündmuste arenemist oodanud. Sarnase hädaohu vastu peame abinõusid leidma. Muidugi, ei suuda meie sarnast lennuväge luua, mis koostöös meie laevastiku ja rannakaitsega võiks kõiki ülesandeid täita: randa kaitsta, strateegilist luuret toimetada, täiel määral õhukaitset teostada, pommitada, torpedosid heita jne. Kuid hädatarvilikke ülesandeid täita peaks ta siiski suutma.

Võib ju öelda, et maalennuvägi saab meie oludes kõigi nende ülesannetega üksi toime, et merelennuvägi on üleliigne luksus. Teoreetiliselt paistab see küll nii olevat. Veel rohkemgi: maalennukite

omadused on palju paremad kui merelennukite omad, mis tingitud esimeste konstruktiivsetest hüvedest. Praktiliselt kujuneks olukord vast teisiti. On tõenäoline oletada, et osa lennuväge meie oludes kasutatakse rannakaitse ülesannete täitmiseks. Rannakaitse aga, olles passiivne, ei täida tema peale pandavaid lootusi. Järelikult, talle tuleb anda aktiivne iseloom. Aktiivse rannakaitse juures tuleb aga operatsioonide ette võtta väljaspool ranna zooni, tegutseda lahtisel merel. Kas on maalennukid kohased tegutsemiseks lahtisel merel? Arvatavasti mitte, sest lennukil tuleb arvestada olukorra iseäraldustega merel tegutsemisel. Ja need iseäraldused oleksid:

1) hädahoht, mis varitseb lennukit hädamaandumisel vee pinnale; merelennuk suudaks siin tuulele ja laenetusele vastupanna ja sidet luua rannas asuva baasiga ja laevastikuga (raadio teel); maalennuk langeks aga laenete ohvriks.

2) orienteerumise raskus, mis nõuab lendurilt erilist oskust kursi pidamises, arvestades kiiresti muutuvate atmosfääriliste tingimustega.

Peale selle vajab laevastik, samuti kui armee, silmi, mis võiks temale valgustada olukorda merel milliste laevastiku suhtes. See on aga ülesanne, millist suudavad täita lendurid, kes õppinud koostööta laevastikuga, kes tunnevad meretaktikat, suudavad esimesel silmapilgul äramäärata horisondile ilmuvad vaenlase laevade tüüpe jne. Oskus leida vaenlase miinivälju ja neid kindlaks teha fotografeerimise teel on samuti merelenduri tarvilikud omadused. Meie oludes tuleb arvestada ka sellega, et vaenlane võib tegevusse saata meie laevastiku vastu omad allveelaevad. Üldse peab tähendama, et ilmasõja kestel oli allveelaevade tegevus iseäranis intensiivne, mis ähvardas hävitada merejõudude moraali. Kui meie laevastik langeks vaenlase allveelaevade hoopide all, siis oleks selle tagajärjed väga tõsised: meie sõjalaevad on teatud määral vabadussõja traditsioonide kandjad, nende kaotus halvaks mitte ainult kaitseväge, vaid ka kogu rahva

moraali. Tähendab, lennuvägi peab kaitseingliks olema laevastikule ka allveelaevade hädaohu vastu. Seda ülesannet suudaksid täita vast ainult merelennukid, olles varustatud eriliste abinõudega allveelaeva töötava propelleri hääle kinnipüüdmiseks, nii nimetatud „hüdrofoonidega“. Hüdrofoonid on ehitatud telefoni vastuvõtte aparaatide taoliselt ja võimaldavad kindlaks teha liikuvat allveelaeva kuni 24 klm. kaugusel. Sellele allveelaevade hädaohu kindlakstegemise meetodile, mida võiks tarvitada nii ööse, kui ka päeva, seltsib veel teine meetod — lihtne vaatlus õhust, sest lennukil on võimalus õhusviibides teadud sügavuseni näha allvee olevalid esemeid.

Ülaltoodud andmeist võib järeldada, et merelennuvägi võib meie oludes mitmeti kasulikuna osutada. Aga kui tema kasulikkuses kahtlust ei ole, siis tuleb tema olemasolu õigustatuks lugeda.

Õigustatuks siis, kui ta vastavalt organiseeritud ja tema alluvuse vahelhord merejõududega ja rannakaitse organisatsiooniga reglementeeritud. Senini on meie merelennuvägi isoleeritult püsinud, omaette tegutsenud, kinnist elu elanud. Ja seda sellepärast, et ei ole tema vastu huvi tuntud, ei ole tõsiselt hinnatud tema tähtsust. Tihe rahuaegne koostöö meie laevastikuga ja merekindlustega on merelennuväge olemasolu eeltingimuseks. Tema kõrvaliseks ülesandeks oleks meie oludes, kus talve kuudel meri jääga kaetud, koostöö õhukaitse organisatsiooniga. Merelennuk, asetatud pontoonide asemel suuskadele, muutuks talviseks perioodiks maalennukiks, jäädes küll lennuomaduste poolest viimasest kaugele maha, kuid olles siiski kõlbulik hädatarvilikkude ülesannete täitmiseks.

Sarnast metamorfoosi tarvitavad soomlased ja venelased. Mispärast peaksime meie sarnase võimale kahe silma vahela jätmä?

Kokkuvõttes võib jõuda otsusele, et merelennuvägi on meil, kõigi raskuste peale vaatamata, siiski tarvilik. Ilma temata jääks meie kaitseorganisatsioon tühi koht, mida teiste abinõudega raske katta.

Kas eelpositsioon või lahingepostid?

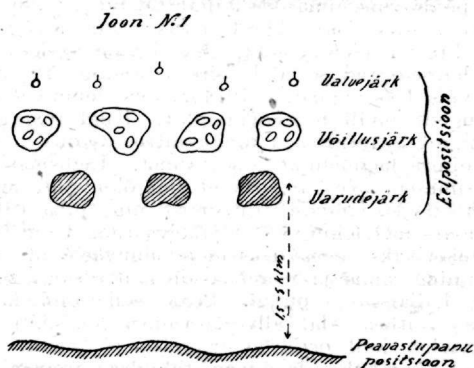
H. Grabby.

Meil on senini taktikaliste ülesannete lahendamisel kaitse peale harilikult kinni peetud põhimõttest, et vägede asetusel kaitseks tuleb neile kindlaks määrata peavastupanu positsioon ja eelpositsioon ilma tõsiselt selgitamata, millised oleksid eelpositsiooni ülesanded meie oludes ja kuivõrd on õigustatud sarnane *a priori* otsustamine kõigil juhusel ja kõigis olukordades. Vaatame lühidalt, millistel alustel sünnib eelpositsiooni korraldamine välisriikes ja ja millised tema ülesanded.

Prantslastel eel- ehk julgeoleku positsioon (position de sûreté) katab peavastupanu positsiooni ja võimaldab viimast kaitsevatele vägedele tarvilist aega korralduste tegemiseks ning võitluspositsioonile asumiseks. Samuti on nende ülesandeks takistada vastase maapealsetele luureorganitele teada saada, kus asub peavastupanu positsioon ja tagada julgeolekut, vältides ootamatust. Vastase kallaletungi puhul on nende ülesanne: soovitaval ajal häiret tõsta vastupanu järgus, kinni pidada osalisi kallaletunge ja algustada ning mõnikord lahutada suuremaid kallaletunge.

Suurema kallaletungi ootel eelpositsioonil asuvate vägede ülesanne määratakse kindlaks igakord kirjaliku käsu (diviisi ülemalt). Vastavalt ülesseatud eesmärgile eelposit. asuvatelt vägedelt nõutakse: 1) vastase kallaletungil tagasi tõmbuda (taanduda) seda teatavaks tehes vastupanu järgule,

2) püsida teatud aja või kuni õõni paigal või 3) aeglustada ja isegi lahutada suuremaid kallaletunge. Eel- ehk julgeoleku positsioonil asuvad osad koosnevad (vaata joon. nr. 1):

(Joon. nr. 1).

Valvejärkust (échelon de surveillance), mille moodustavad valve ehk väikesed postid (postes de surveillance, petits postes) ülesandega vastase kallaletungil häiret tõsta ja tarbekorral ka piiratud vastupanu avaldada.

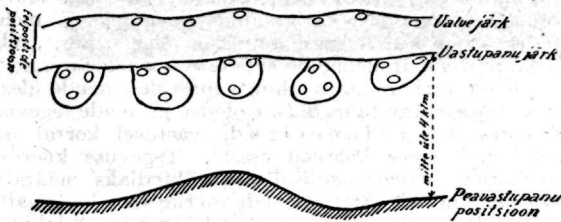
Võitlusjärk (échelon de combat), mille moodustavad malekorras paigunenud üksused (kompaniid, rühmad, jaod) ülesandega tulega seisma panna või enam-vähem aeglustada vastase pealetungi vastavalt saadud ülesandele.

Varu järk (réserve d'avant-postes), mis moodustatakse tarbekorral võitlusrüüri taha samuti malekorras paigunenud osadest.

Seega prantslastel ei ole eel- ehk julgeoleku posit. ülesanne alati ühesugune, vaid oleneb täitsa olukorrast ja teatud juhuseil kujutab ainult valveposte, millede taandumine sünnib varem ettenähtud korras. Kuid igakord peab nende ülesanne täpselt fikseeritud olema kirjaliku käsuga. Eelpositsioonile määratakse harilikult $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{3}$ vägede arvust. Eelpositsiooni kaugus peavastupanu positsioonist peab viimasel asuvaid väeosi tagama vastase kaevikkahurväe eest, kuid ühtlasi võimaldama eelpositsiooni toetust kahurtulega peavastupanu positsioonilt ($1\frac{1}{2}$ —5 km.)¹⁾

Umbes samadel põhimõtetel on eelpositsioon korraldatud ka belglastel. Nimetus eelpositsioon ei ole neil küll tarvilusel, vaid nad nimetavad lihtsalt eelpostid (avant-postes). Samuti ei esita nad eelpostidele sarnast siduvat lahinguülesannet kui prantslased: puudub vastase suuremate kallaletungide kinipidamise ja segiajamise nõue. Eelpostid koosnevad valve ja vastupanu järgust. Nende kaugus peavastupanu positsioonist normaalselt mitte üle 4 km.²⁾ (vaata joon. nr. 2).

Joon. N.2

(Joon. nr. 2).

Sakslased loevad soovitavaks sügavuti järjestatud lahingepostide saatmise positsiooni ette. Lahingepostide asukoha sagedane muutmine on otstarbekohane, et neid vastase patrullide ettevõtete eest kaitsta ja vastast vastupanu jaotuse kohta selgustesse jätta. Kas lahingepostid vastase kallaletungil peajõudude juurde tagasi tulevad või visalt vastu panevad — oleneb olukorrast ja peab väeosadele juba lahingepostide positsioonile asumisel kästetud olema. Omaltpoolt peavad lahingepostid edasitungimistega kehtvalt selgust muretsema sündmuste kohta vaenlase juures³⁾. (Vaata joon. nr. 3).

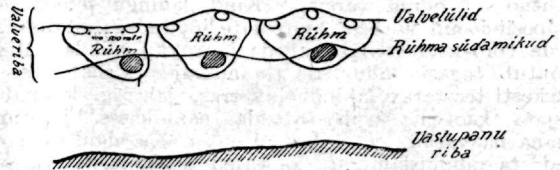
Joon. N.3

(Joon. nr. 3).

Venelased omas uues välimäärustikus tähendavad, et väeosad võtavad kaitseks oma alla ühe riba, ette asetades üksikutes suunades julgeoleku osad ülesandega vaatlust pidada vastase järele ja võimaluse korral mitte lasta tema luurel läheneda kaitseribale¹⁾. See oleks kõik. Kuid punaväe jalgväe lahingutegevuse määrustik paneb valveosade peale suuremaid ülesandeid: tegutseda pealetungiga vaenlase luure ja valveosade vastu, mitte lubada vaenlasel ilma vaevata oma alla võtta peavastupanu riba ees olevaid vaatluskohaseid maalasid ja kohalikke esemeid, sundida vaenlast temale ebasoodsal ajal hargnema.²⁾ (Vaata joon. nr. 4).

Joon. N.4

(Joon. nr. 4).

Seega rida vaid teoreetiliselt ülesseatud ülesandeid ja kusagil pole näha, et valvejärku saadetud üksus saaks kindla ülesande, kui mitte arvesse võtta seda, et kompanii ülem annab igale rühmale konkreetse ülesande. Kuid seega kõik valveosad saaksid eraldi „konkreetsed ülesanded“ ja nende tegevus ei oleks koordineeritud. Loomulikult mõjub see halvavalt valveosade tegutsemisele. Vastase kallaletungil võib ühe pataljoni kaitsepiirkonna valveosade tegevuses segadus tulla: kuna ühe kompanii valveosad taanduvad, püüavad teise kompanii omad veel „sundida vastast temale ebasoodsal ajal hargnema“. Viimastele juurdeantud rasked kuulipildujad ja jalgväe kahurid (venelased annavad neid valveosadele ligi) võivad langeda kergesti vastase kütisi.

Poola välimäärustik esitab valveosadele muu seas ka nõude, et nad peavad sundima vastase kahurväge uuesti hargnema kallaletungiks peavastupanu positsioonile. Otsustavat lahingut ei tule kunagi pidada julgeoleku positsioonil ja selleks teda kõvendada peavastupanu positsiooni osadega. Diviisi juhatus määrab kindlaks julgeoleku osade suuruse ja ülesanded.

Inglastel on positsioonisoja oludes julgeoleku positsioon umbes samuti kui prantslastel korraldatud, samase eesmärgiga ja ülesannetega.³⁾

Kõigest sellest selgub, et vähe on ainult sellest, et leitakse tarvilik olevat teatud julgeoleku positsiooni moodustamine üldülesannetega, vaid otsekohene vajadus on igal üksikul juhusel täpselt kõrgeimal juhul kindlaks määrata kindel ülesanne julgeoleku posit. asuvate vägede tegevuse ühtlustamiseks.

Samuti on see ülesanne õige mitmesugune. Ühesel julgeoleku ehk valveosad peavad vastase kallaletungil tugevat vastupanu avaldama, teistel vaid, üksikutes suunades ettesaadetuna, täidavad valveülesannet. Vaatame, kuivõrd õigustatud on valveosade siduva lahingu pidamise nõue, millised on sarnase teguviisi hüved ja pahed ning kuivõrd võib seda võtta reeglina.

Kahurväelises mõttes oleks kaitselahingu pidamine kahel positsioonil — eel- ja peavastupanu — õigustatud sellega, et vastase kahurvägi hargne võitluseks eelpositsiooni vastu, kulutab oma laske- moonna ja on sunnitud peavastupanu positsiooni rün-

1) Manoeuvre d'infanterie II §§ 365, 392—397.
 2) Réglement d'infanterie. L'infanterie au combat §§ 409—412.
 3) Führung und Gefecht § 357.

1) Punaväe välimäär. § 1076.
 2) Jalgväe lahingutegevus § 408.
 3) Inglise välimäärustik lhk. 252.

damiseks, kuhu on koondatud kaitsja kahurväe enamik, uut ettevalmistust ette võtma, mis aga nõuab aega. Sarnasel tegevusel kaob ootamatus ja kaitsjal avaneb võimalus koondada läbimurde kohta oma varu. Kuid teisalt pole jällegi kasulik sundida vastase kahurväge enneaegu hargnema väljaspool enda kahurväe laskepiire, vaid kasutades laskeulatust ja õhuluuret võtta vastane kahurtule alla juba kolonides, sundida teda hargnema meie kahurtule all ning sulguda tema liikumise suunad gaasiga.

Eelpositsiooni ründamisel selgineb vastase pealetungi raskuspunkt. Seda raskuspunkti võib ta muuta peavastupanu positsiooni rünnakuks peaauglikult ainult varude abil, kuid see oleks ikkagi poolik abinõu. Samuti võimaldab lahingu pidamine eelpositsioonil peavastupanu posit. kindlustamist, kui see tehtud ei olnud varem. Kuid lahingu pidamine eelpositsioonil vastase suuremate jõududega on raske, teda võib kergesti läbi murda ja kokku rullida. Mis puutub tagasitõmbumisse (taandumisse), siis on see raskesti teostatav lahinguolukorras, jalgvägi kannab asjata kaotusi, võib sattuda paanikasse, jäävad maha haavatud. Igatahes ei mõju sõja algul sarnased taandumislahingu kaotused kuigi hästi väeosade moraali peale.

Nii siis on olemas motiive pro ja contra.

Sarnase taandumise eesmärgiga lahingu vastu eelväljal (Vorfeld) asub täitsa eitaval seisukohal Taysen (praegune jalgväe inspektor Saksamaal), sest sellega saavutati harilikult ainult poolik eesmärk: eelväljale määratud väeosad olid liig nõrgad lahingu pidamiseks ja liig tugevad õigeaegselt väljapääsuks. Seal, kus olid energilised väeosad, panid nad kaemini vastu kui kästud ja langesid vangi. Kuid tema arvates peab vastupanu positsiooni ette saadetud vägede ülesanne olema sootuks teine ja nimelt, luure ning kate, sest hädatarvilik on vastupanu posit. ees hoida omi vaatlejaid. Päeval peavad selles ribas tegutsema alalised vaatlustepostid, õõseti tugevad liikuvad luursalgad. Õõsel ja udus täiendada neid kuuldepostidega. Luurkondadele tuleb jätta täieline tegevusvabadus retkete teostamisel, sest sarnane omapärane partisaantegevus mõjub hästi väeosade peale. Siin ei pea piiri olema iga üksiku sõduri algatusvõimele, julgusele ja eneseohverdusele. Seega on positsiooni ees ainult hästi organiseeritud luure ja kate julgeoleku eesmärgiga.

Iseloomustades julgeoleku ribas ja peavastupanu positsioonil asuvate vägede tegevust, ütleb Taysen: „eelväljal peab sõdur olema kaval ja osav kui indiaanlane, positsiooni kaitsmisel — püsiv ja vankumatu kui lõvi.“

Millised ülesanded oleks meil vastupanu posit. ette saadetud osadel ja kuidas seda teostada? Meie oludes on üldse raske luua katkematu kaitsepositsiooni, mis oma sügavuse suhtes vastaks nüüdisaja nõuetele, ja tuleb leida abinõusid, kuidas seda võimalikult otstarbekohaselt teha ning ühtlasi soetada maksimaalseid varusid. Kui nüüd võtaksime reeglina nõude, et vastupanu posit. ees tuleb luua eelpositsioon lahingülesandega ja selleks määrame kuni $\frac{1}{3}$ vägede üldarvust, siis:

1) vähendame veelgi vastupanu positsioonil asuvate vägede arvu, mille all kannataks paratamatult nõutav sügavus,

2) eelpositsioonile määratud osa osutub ikkagi liig nõrgaks, et ta suudaks pidada lahingut vastase üleolevate jõududega selle laial rindel, mis temal katta tuleks meie oludes.

Kuigi vast taandumine kergem oleks laialisema rinde tõttu, siiski oleks ikkagi asjata kaotusi kantud ja terve kaitseüsteem nõrgestatud. Samuti aluseta oleks arvamine, nagu suudaksime vastast alati eksiteele viia oma vastupanu positsiooni asupaiga suhtes.

Meie oludes oleks otstarbekohasem lahingeposte välja sarta ülesandega: võimaldada võimalikult kauem vaatlust vastupanu posit. eesl maastikul, takistada vastase maapealsete luureorganite tegevust ja tagada vastupanu positsioonil asuvaid väeosi vastase ootamata kallaletungi eest. Siduvat lahingupidamise nõuet neile esitada oleks raske. Et nad õõsi liikuvad oleksid, on julgeoleku tagamiseks enam kui tarvilik. Samuti on tarvilik nende kõvendamine õõsi. Kuivõrd lahingeposte võimalik toetada tulega vastupanu positsioonilt — onoleb olukorras, maastikust, kuid tuleb püüda neid asetada sarnaselt, et neid võiksid toetada ka rasked kuulipildujad. (Kahurvägi loomulikult). Nende asukohtade muutmise on tarvilik, et neid vastase retkete eest kaitssta. Lahingepostid, tarbekorral kõvendatud ja k.-kuulip. varustatult, peavad omalt poolt tegutsema aktiivselt, liikumisega vastase luureosade vastu takistades nende „lämbumist“. Sarnaselt, vaatlus- ja luureülesandel, ettesaadetud liikuv kate võib suurt kasu tuua kaitsel, kuid ta ei pea kujunema tardunuks. Lahingepostide kangus vastupanu positsioonist onoleb mitmest tegurist nagu: vastase tegevus, maastik, kuid üldiselt peaks ta meie oludes mitte alla 1 klm. olema. Samuti raske on anda mingit kindlat normi lahingepostide suuruse kohta, mis jällegi onoleb oma üldjõudude arvust, lahingepostidele antud ülesandest ja maastikust. Juhtide püüdeks peab olema tagada julgeolekut võimalikult arviliselt väikeste osadega. Üldiselt tuleks lugeda küllaldaseks 1—2 jagu iga esijoonel oleva kompanii kohta või 1 jagu igast esijoonel olevast rühmast.

Kõik lahingepostide ülesanded, olenedes täielikult olukorras, jätavad neid väljasaatvale juhile suure võimaluse igasugusteks kombinatsioonideks ja meie oludes, enam kui kusagil mujal, on õige väide: „eelväljal peab sõdur olema kaval ja osav kui indiaanlane.“

Kuid igakord peab lahingepostidele nende ülesanne täpselt ära tähendatud olema ja nende tegevus üksustes koordineeritud, vastasel korral on nad ainult „ees kolavad osad“. Tegevuse koordineerimiseks tuleb nende ülesanne kindlaks määrata kõrgemalt juhilt: diviisi ülemalt või rügemendi ülemalt. Vastavalt neilt saadud juhtnõuudele saadavad lahingeposte välja juba väiksemate osade ülemad: rühma, kompanii või äärmisel juhtumisel bataljoni ülemad. Mida suurema üksuse poolt lahingepostid välja saadetud, seda raskem on nende tegevuse juhtimine: lahingepostideks saadetud teatud osal tuleks laiali tõmbuda liig suurel rindel. Kõige edukamalt suudavad nad tegutseda, igaüks ettesaadetuna oma rühma kaitsepiirkonnas.

Lahingepostide taandumine tuleb niiviisi korraldada, et see ei takistaks vastupanu positsiooni tuleplani teostamist. Kahurvägi ja jalgväe rasked relvad peavad teadma lahingepostide asukohtade muutmist.

Järjelikult tuleks nimetada mitte eelpositsioon vaid lahingepostide joon, mis täpsemalt defineerib nende mõiste ja ülesande. Järjelikult ka lahing ühel positsioonil.

Võib olla juhuseid, kus vajalik ajutiselt positsiooni ette kaugemale väeosi asetada ülesandega takistada vastasel teatud valitsevaid kohti või esemeid oma kätte saada ja sundida teda varakult ja võimalikult vale suunas hargnema. Sarnast ülesannet võivad kõige paremini täita ratsavägi, jalgvägi veoautodel ühes soomusautode, raskekuulip. ja kahuritega. Nende kiire liikuvus tagab nende taandumise. Kuid sarnane positsioon ei ole eelpositsioon, vaid ette asetatud, nihutatud positsioon (vorgeschoebene Stellung).

Nii siis — täpne definitsioon, olukorrale ja jõududele vastavad ülesanded, tegevuse koordineerimine ja väeosade täielik teadvus omast tegevusviisist. Kuid mitte reeglit.

Eesti Vabaduse Risti kavalerid Läti sõjaväes.

Kapten Edgars Ratnieks.

3. Kapten Ratnieks sündis Ruhja lähedal 21. jaanuaril 1896 a. Lõpetas Lõuna-lääne väerinna 2-se lipnikkude kooli 22. detsembril 1916 a. Teenis 432. Valdai polgus, 402. Ustmedvedicki polgus, 6-das tagavara polgus ja 32. korpuse staabis. Ilmus Volmari polku 24. veebruaril 1919 a. Teenis seal 6. roodus ja 12. maist saadik 7-da roodu ülemana. Septembrist kuni detsembrini 1920 a. piirivalves. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest on saanud Eesti Vabadusristi ja Karutapjate ordu aumärgi.

Leitnant Rudolf Opmans.

4. Leitnant Opmans sündis 28. juunil 1899 a. Valgas. Lõpetas Läti Sõjakooli mai kuus 1920 a. Volmari polku ilmus 25. veebruaril 1919 a. sõdurina ja teenis kuulipildurina 7-da roodu juures, kuni 8. oktoobrini 1919 a., mil ta Sõjakooli saadeti. Mai kuust saadik 1920 aasta teenib vahetpidamata Volmari polgus, nüüd Eesti 2-se Rügemendi juurde komandeeritud. Vabadussõjas ülesnäidatud vahvuse eest saanud Eesti Vabadusristi.

Käsk ja selle täitmine.

Major A. Balderi referaat Kõrgemas Sõjakoolis Sõja Kriminaal õiguse alalt veebruaril 1926 a.
Kindral Kunno'se juhatusel.

(Lõpp).

II. Materjaalsed tingimused.

1) Käsü sisu seaduspärasus.

Eesti Vabariigi põhiseadus § 6 ütleb: „Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised.“ Iga sõjaväelane, ülem või alluv, on ja jääb Eesti kodanikuks. Tema allub Vabariigi üldseadustele, peale selle veel sõjaväe seadustele. Järelikult, iga sõjaväelase käsk, korraldus ja tegevus peab olema kooskõlas vabariigi seadustega. Seaduse muutmise käsü teel on riigi ja seaduse mõiste seisukohalt lubamatu. Isik, kes demokraatlikus riigis seadust muudab, omab sellega seaduseandja võimu, usurpeerib võimu, mis õigusliku

riigikorra juures lubamatu. Sellepärast ei kuulu seaduste andmine ja muutmise ülema võimupiirkonda, tema peab neile alluma. Ülemal ei ole käsüandmise õigus mitte absoluutselt, vaid ainult neis piirides, kuivõrd need vastavad seadustele. Väljaspool seadust on ülema kõne ja tahe ainult kodaniku tahe. Ülema käsk on oma sisu poolest seadusepärane ainult siis, kui ta maksvate seaduste vastu ei käi. Käsk alluvale korda saata kuritegu s. o. seadusest üleastuda, ei ole seadusepärane ja ei või juriidilist kohustavust omada. Üldise reegli järele vastutab iga isik oma tegevuse eest. Vastutus ei lange ka siis ära, kui isik ülema käsü täidab. Nõnda langeb isik, kes

üleva käsku täites kuriteo korda saadab, karistuse alla, mis maksvates seadustes ette nähtud. S. N. S. § 69 teesis 7. on see järgmiselt fikseeritud: „Alluv, kes üleva käsku täites on korda saatnud ilmsi kuriteo, saab karistatud kui kuriteost osavõtja.“

Missugused üleva käsud on alluv kohustatud täitma? Selle küsimuse peale vastab meil maksev Vene sisemäärustik § 6 (vastavas osas): „Alluvad peavad vastuvaidlemata oma ülemate sõna kuulma ja kõik nende käsud täitma, väljaarvatud ilmsi kuriteolised.“ Märkus 1. lisab juure: „Kui alluv saab aru, et temale antud käsk kuriteoline on, siis kannab ta sellest ette järgmisele ülemale alluvuse korras.“ S. N. S. ütleb: „Tegu ei loeta kuriteoliseks, kui see on korda saadetud seaduse või üleva käsu täitmiseks, kui käsk oli antud teenistuse alal ehk alluv arvab selle kuuluma teenistuse alasse, ja kui alluv ei taibanud ettekirjutatud teo kuriteolisust.“ Selle paragrahvi mõistest järgneb: Tegu, mis alluva poolt korda saadetud üleva käsu täitmiseks, loetakse kuriteoliseks, kui see käsk ei kulunud teenistuse alasse, vaatamata selle peale, kas käsu saaja käsu kuriteolisust ette taipas või mitte. Samuti lahendab Saksa seadus need juhused. Saksa S. N. S. § 47 määrab: „Kui teenistuse asjus antud käsu täitmisel mõni kaelakohtu seadus rikutakse, siis on selle eest ainult käsuandja ülem vastutav. Sõnakuulelik käsutäitja saab kui süüteoosaline karistatud ainult siis, kui tema üle astus antud käst, mis sihitud oli kodanlise või sõjaväelise kuriteo ehk üleastumise poole.“ Järeldus: Nii meil maksivad kui ka Saksa seadused annavad süüks sõjaväelastele kõik kuriteod, mis nad mitte teenistuse alasse kuuluva käsu täitmiseks korda saatnud, vaatamata selle peale kas nad kuritegu ette taipasid või mitte. Teenistuse alasse käiva käsu täitmiseks korda saadetud kuriteo eest võetakse ainult siis vastutusele, kui käsk ilmsi kuriteoline oli või kui käsutäitja kästut teo kurisus teada oli.

Küsimuse lahendamine on lihtne ja selge ilmsete kuritegude kohta, nii kui: tappimine, röövimine, sõjalahaduse väljaandmine j.n.e. Mitteilumsete kuriteoliste käskudega on aga lugu keerulisem. Mille järele otsustada käsu seadusepäraruse, mis ilmsi kuriteoline ei ole? Iga tegevust iseloomustavad tema eesmärk, abinõud ja aeg. Isiku tegu on kuriteoline, kui sellel on kuriteoline eesmärk, ehk kui see korda saadetakse kuriteoliste abinõude läbi. Käsk võib oma sisu poolest seaduslik olla, kuid on oma eesmärgi poolest kuriteoline. Tõestame seda näitega. Salga ülem käseb üksuse ülemat, kes jõe üleikäiku kaitseb, mõni kilomeeter üles ehk alla poole kaitsetavast punktist asuda. Sisu polest on see käsk seaduslik, näeb ette manöövri, mis seaduslikult lubatud. Oma eesmärgi poolest võib kuriteoline olla, kui salga ülem tahab selle ümberpaigutamisega vaenlasele kasu saata ja tema tegevust kergendada.

Sõjaväes on õigustatud seaduse ja kõrgema juhi nõue. Õigustatud on ainult see käsk ja tegevus, mis oma eesmärgi poolest vastab seadusele ja kõrgema juhi nõuetele. Nõnda on tegevuse eesmärk käsu seadusepäraruse esimeseks tunnuseks.

Teiseks tunnuseks on abinõude seaduslikus, mille läbi kästut eesmärk saavutatakse. Näide: Ratsa rügemendi ülem käseb rahuaegses olukorras võtta vägivaldselt kohalikkudelt elanikkudelt hobusemõona, kes seda vabatahtlikult ei anna. See käsk on küll sisu ja eesmärgi poolest seaduslik, kuid abinõu, mille teel eesmärk saavutatakse (vägivaldne mõona võtmine) ei ole seaduse poolt lubatud, mispärast ka käsk seadusepärane ei ole ja juriidilist kohustavust ei oma.

Käsu seadusepäraruse kolmas tunnus on aeg, millal tegevus korda saadetakse. Üleva käsk põlema panna maja, mis manöövritel vägede tegevust segab, on kuriteoline, kuna sama käsk sõja ajal seadusepärane võib olla. Sõja ajal on lubatud ka tegevus,

mis seaduse vastu käib, sest tihti dikteerib siin tegevuse ja käsu vaenlane. Sõjas on õigustatud ainult üks nõue ja tahe, see on ülemjuhataja tahe. Sõjas on seadusepärane see tegevus ja käsk, mis oma eesmärgi poolest vastavad ülemjuhataja tahtele.

Käsk, teenistuskäsk ja käsk teenistusealal.

Vene seadus näeb ette käsu kaks mõistet: käsk ja käsk teenistuse alal. Viimase all mõistetakse teenistuskäsku (служебный приказ) käsku teenistuse alal (приказ по службе) ja käsku teenistuse asjus (приказ по служебным делам), ilma et nende mõistete vahel vahet tehakse. Saksa S. N. S. näeb ette kaks käsku: teenistuskäsk (Dienstbefehl) ja käsk teenistuse-asjus (Befehl in Dienstsachen) ja tõmbab nende vahel kindlad piirid. Militärstrafgesetzbuch § 47 teesis 2. defineerib neid järgmiselt: „Esimese all mõistetakse üleva igat käsku, teise all teenistuslike üleva niisuguse käsku, mis teenistuse alasse kuulub.“ (Derjenige Befehl eines dienstlich Vorgesetzten, der eine Dienst-anlegenheit betreffe). Võrreldes Vene ja Saksa seadusi leiame, et Saksa teenistuskäsu all mõistetakse sedasama, mis Vene seadustes käsu all, kuna Vene käsk teenistuse alal ehk teenistuskäsk Saksa käsu teenistuse-asjus vastab. (Et meil maksimas endised Vene seadused, siis tarvitan Vene terminoloogiat). Professor Drutskoi nimetab teenistuskäsku üleva niisuguse käsku, mille eesmärk on teenistuse kohuste täitmine, ehk mis tugineb üldistele teenistuse instruksioonidele ja korraldustele. Üldise mõiste järele on teenistuskäsk iga käsk, mis seotud teenistuse huvidega.

Kas on alluvale kohustavad ainult teenistuskäsed, või kõik üleva käsud, ka teenistuse alasse mitte kuuluvad? See pinev küsimus on tekitanud õigusteadlises kirjanduses palju mõttevahetusi. Professor Kusmin-Karavajev ütleb oma teoses „Военно-уголовное право“ selle kohta: „Üleva õigus käskusid anda põhjeneb ainult selle peal, et tema teostab kõrgema juhi nõudeid. Nende nõuete elluviimine on hädatarvilik selleks, et teostada sõjaväe tegevuses ühise tahte aadet. Aga sellepärast on tarvis, et nõudmine, mida ülem alluvale esitab, rahuldaks kohustavuse tingimusi, 1) tema peab oma sisu poolest teenistuse kohta käima, s. o. kuuluma teenistuse vahetõlde alasse ja 2) tema ei tohi mitte vastolus olla kõrgema juhi abstraksete nõudmistega, s. o. seadustega.“ Konkreetset rääkides: üleva käsk, mis neid tingimusi mitte ei täida, s. o. mis mitte ei ole teenistuse alal antud, kui ka käsk, mis on seaduse vastane, ei ole mitte niisugune, mis alluvale kohustav oleks. 1) Samal seisukohal asub ka professor Drutskoi. Mitte süvenedes toleageessse olukorda, mil need Vene sõjaväe juriidilise akadeemia professorid oma teosed kirjutasid, võib järeldada, et professorid Kusmin-Karavajev ja Drutskoi pooldasid ainult teenistuskäskudele sundlikku täitmist. Kuid nad ei asunud selle seisukohal mitte subjektiivselt, vaid objektiivselt vaatepunktilt, tahtes piiri panna ülemate seadusevastastele käskudele, mis tol ajal Vene sõjaväes sagedasti kordusid.

Sõjaväe kasvatamises püütakse teostada printsiipi: alluvad peavad omama harjumuse ülemate käske täitma täpselt, ilma kahtluse, arvustuse ja nurinata. Kui seaduses kindlaks määrata, et alluvale on kohustavad ainult teenistuskäsed, missugune mõiste väga piiramata on, siis võib ette tulla kahe-sugusi arvamisi: ülem arvab, et tema käsk teenistuse kohta käib, alluv aga vastupidi. Niisugusi tõlgitsemisi ja viivitusi käsutäitmisel sõjaväe distsipliin ja üleva autoriteet ei tohi lubada.

Kuidas lahendab selle küsimuse seadus? Endine Vene distsipliinar määrustik § 1 ütleb: „Sõjaväe distsipliin seisab kindlas ja täpsel reeglite täitmisel, mis sõjaväe seadused ette kirjutavad. See kohustab täpselt ja vastuvaidlemata täitma üleva käskusid.“

1) Õigus Nr. 2. 1923 a.

§ 2 lisab juure: „Ülema käsu vastuvaidlemata täitmise korral alluvate poolt vastutab ülem ise oma käsu tagajärgede eest, peale nende juhtumiste, mis sõjaseadustes § 69 ettenähtud.“ Sisemäärustik § 6 ütleb vastavas osas: „Alluvad peavad oma ülema sõna kuulma ja vastuvaidlemata nende käsud täitma, välja arvatud ilmselt kuriteolised.“ Leiame — Vene seaduste järele peavad alluvad ülema käsud, mis ka teenistuse alasse ei kuulu, täitma. Saksa sõjaväe, ka Prantsuse ja Belgia, sõjaväe nuhtlusseadustikud räägivad „teenistuskäsu“, kuid ka nende riikide seaduste järele ei olene käsualuse heaksarvamisest, missuguse käsu tema teenistustselleks tunnustab ja täidab, missuguse täitmata jätab. Saksa S. N. S. § 92 karistab arestiga teenistuse asjus antud käsu mittetäitmist, või omavolilist muutmist. § 94 karistab kuni 3 aastani seda, kes sõna või teoga avaldab, et sõnakuulmisest loobub, või oma ülema käest seletust nõuab tema poolt saadud teenistuskäsu üle, või ei täida korratud käsku teenistuse asjus. Näeme, et olulist vahet Vene ja Saksa seadustes ei ole. Vahe seisab ainult terminoloogias; Vene seadus nõuab ülema kõigi käskude täitmist, kuna Saksa seadus nõuab teenistuskäsu täitmist, keelab aga seletuse pärimise ja arvustuse, kas käsk teenistuse alasse kuulub või mitte.

Sõjaväelane peab harjuma oma ülema käsku täitma arvustuse ja nurinata. Seadus peab alluvalt nõudma ülema kõigi käskude täitmist, väljaarvatud ilmselt kuriteolised. Seaduses peab aga ka kindlaks määratud olema, et ülemaal on õigus ainult teenistuse alasse kuuluvaid käske anda. Kui alluv arvab, et ülema käsk teenistuse huvidega seotud ei ole, seadusevastane on, siis jääb tal võimalus seaduslikus korras avaldada kaebtust, käsk aga tuleb täita.

Eraõiguslisse vahekorda kuuluv käsk.

Kas peab alluv täitma need ülema käsud, mis sõjaväelaste kodanliste vahekordade kohta käivad? Näide: Pataljoni ülem käsi kompanii ülema — majanikule vaba korter omale välja üürida. Kodanik, astudes sõjaväe teenistusse, ei kaota mitte kodaniku õigusi. Temale jäävad alles perekondlised ja varanduslised õigused, kui need ei ole seaduse poolt piiratud. Seadus ei tee vahet ülema ja alluva vahel kodanlikes õiguslikes vahekorras. Sõjaväe seadused lahendavad ainult isiklike vahekorra ülema ja alluva vahel, majanduslisse vahekorda aga ei puutu. Need ülema käsud, mis ülema ja alluva eraõiguslistesse vahekordadesse puutuvad, alluvale kohustavad ei ole.

Erakorralised juhused ülema käsu täitmisel.

Praktilises sõjategevuse olukorras võib ette tulla juhuseid, kus ülema seadusliku käsu täitmine võib riigile, sõjaväele või eraisikutele arvamata kahju tuua. Sarnased juhused on siis võimalikud, kui käsu andmise momendist kuni käsu saamiseni on palju aega möödunud ja olukord muutunud, ehk jälle kauguse tõttu ei olnud olukord käsu andjal ülemaal selge. Käsu täitmise tagajärgi ei või siin käsu andjale ülemaale süüks panna. Näide: 8. märtsil 1916 a. tungib 240. Wavrsey rügemend 60.-da diviisi koosseisus sakslaste kindlustatud positsiooni peale. Pataljonid jõuavad suuri kaotusi kandes kuni 200—300 meetri kauguseni saksa traataiast ja jäävad soodsal maastikul lamama. Saksa suurtükiväe ja vene suurtükiväe poolt maha surumata. Kaevikud ja traattõkked on terved. Diviisi ülem annab rügemendi ülemaale, rügemendi ülemataljoni ülemaale käsu edasi tungida ja saksa positsiooni vallutada. Mingit lootust edu peale ei ole. Üks on kindel, sakslaste tule all edasi liikuda kuni traattõketele ja seal lasta kompaniid hävitada.

Mis peab siis pataljoni ülem tegema? Käsu andma kompanii ülemaale edasi tungida? Aga need?

Pataljoni ülema esimene kohus on rügemendi ülema olukorras informeerida ja oodata uut korraldust, Kui selleks võimalus puudub, ehk kui käsk siiski korratakse? Kas vastutab tema tagajärgede eest. kui pataljon kaotab, või saab käsu mittetäitmise pärast vastutusele võetud.

Prantsuse kindral Grisot tõendab, et Napoleon selle küsimuse kohta järgmist avaldanud: Vaejuht ei või oma teguviisi vabandada riigipea käsuga, kes kaugel sõjateatrist ja kellele olukord käesoleval momendil võõras. Vaejuht, kes lahingusse astub antud käsu täitmiseks, kindel olles, et selle kaotab on kurjategia. Sõjaväe käsk nõuab passiivset alistumist ainult siis, kui ta on saadud juhilt, kes viib ise käsutäitmise juures, kellele olukord teada ja kes võib käsu saaja märkusi ära kuulata ja nende kohta seletusi anda. Napoleon luges enesele kohustavaks ainult valitsuse need käsud, mis tema arvates mõistlikul olid ja mille täitmisel võis saavutada edu.

Napoleoni töökspidamise esimest poolt võib tõeterana võtta kuna viimast lauset ei või absoluutselt vastuvõetavaks pidada. Napoleon võis lubada enesele arvustuse kas valitsuse käsk mõistlik on ja seda täita, või mitte. Kui juht hakkab arvustama, kas ülema käsk mõistlik on või mitte, ja käsu kohustavuse teeme rippuvaks alluva arvamisest, siis ei ole käsutäitmine ja sõjaväe olemasolu mõeldav.

Toodud näite lahendamiseks väljendab professor Drutskoi järgmise arvamise: „Kui alluv on kindel, et ülema käsu täpne täitmine toob määramata kahju, siis on tema kohustatud: 1) Kui võimalus on käsu andjat ülema olukorras informeerida, ära näidates asjaolusid, mis käsu täitmist takistavad, ja kahju, mis käsu täitmine võib tuua. Kui selle peale käsu kordamine järgneb, siis selle täitmisele asuda. 2) Kui ei ole võimalust ülema olukorras informeerida, siis käsk täitmata jätta. Aga kuidas oli lugu eelpool toodud näite lahendamiseks, kus rügemendi ülem käsku kordas. Pataljonid tungisid edasi ja purustati. Kas on siin professor Drutskoi arvamine vastuvõetav. Käsu saaja oleks võinud käsu täitmata jätta ja lugeda selle täitmise füüsiliselt võimatuks, ehk jälle lugeda käsu kuriteoliseks. Aga kuidas seda kindlaks teha? Arvan, et sarnastel juhusel käsu kordamise puhul selle täitmisele tuleb asuda, vastutus käsu tagajärgede eest langeb aga käsu andja peale.

Ülema kohused ja vastutus käsutäitmise nõudmises.

Maksev seadus nõuab alluvat täpselt ja õigeaegset käsutäitmist. Käsu mittetäitmine on sõjaväeline kuritegu ja kui iga kuritegu seaduse poolt karistatav. Seadus määrab ka ära ülema kohused käsutäitmise nõudmises ja näeb ette ülema vastutuse, kui tema alluvat käsu mittetäitmise kui sõjaväelise kuriteo kordasaatmise eest vastutusele ei võta.

Vene distsiplinaar määrustik § 1 ütleb: „Sõjaväe distsipliin kohustab täpselt ja vastuvaidlemata täitma ülema käske, hoidma korda usaldatud komandos, ja ausameelselt täitma teenistuse kohused ja mitte karistamata jätta alluvate ülemaale käsu võtust.“ S. N. S. § 175 ütleb: „kui ülem kindlasti teades, et alluva poolt teenistuse alal on korda saadatud enam või vähem tähtis kuritegu või ülemaale, ei karista teda oma võimupiiride kohaselt, või ei anna kohtu alla, kui temale seaduse poolt sellekohane võim on antud, või ei kannu sellest ette alluvuse korras kõrgemale ülemaale, langeb karistuse alla vastavalt K. K. N. S. § 124 ja S. N. S. § 73, kui kuriteo katmise eest. S. N. S. § 73 määrab: „Süüdlased korda saadatud kuriteost või ülemaale käsu võtustest karistatakse vastavalt kuriteo või ülemaale käsu võtustest karistatavate asjaolude tähtsusele: 1) Kindluse vangistusega ühes mõnede iseäraliste õiguste kaotamisega; 2) teenistusest eemaldamisega; 3) arestiga peavahis; 4) distsiplinaar karistusega.“

Kõigile eelpool toodule võib leida rikkaliku näidete materjali ilmasõjast (eriti revolutsiooni päevilt) ja Vabadussõjast kui ka rahuaja teenistusest.

Kokkuvõttes tuleb konstateerida, et sõjaväe distsipliin ja käsutäitmine, need kaks mõistet, on üksteisega seotud. On sõjaväes kindel distsipliin, leiavad ülemate

käsud täitmist, langeb distsipliin — suurenevad eksimised ülema isiku ja käsutäitmise vastu. Distsipliin ja käsutäitmine on sõjaväe olemasolu kaks nurgakivi ilma milledeta sõjavägi kokku variseb. Ülema iga ebaseaduslik käsk ja nõrkus käsutäitmise nõudmises ei kindlusta distsipliini, vaid langetab seda.

Suitsukatte loomine kahurväe abil.

Suitsukatte võeti tarvitusele juba enne ilmasõda ja nimelt laevastikes. Kindral E. Fries kirjutab, et 1913 a. augustikuu meremanöövritel P.-A. Ühisriikides üks pooltest tarvitas oma tegevuse maskeerimiseks tugevat suitsuloori. Ilmasõjas leidis esimest korda suitsukatte laialdast tarvitamist ka merel ja nimelt Jutlandi lahingus 31. mail 1916 a. Suitsukatte tähtsust eriti merel ei eitanud keegi, kuid suitsukatte tarvitusele võtmist kuival maal, kus vast alles (1890 a.) lahti saadi suitsuga püssirohust, oldi ettevaatlik. Tõuke selle abinõu tarvitusele võtmiseks andsid gaasballon-pealetungid; nimelt selgus, et jalgvägi, kes otse gaasiline järele ründab, selle pimestust ning mürgilist mõju kasutades võrdlemisi kergele pingutustega oma eesmärgile jõuab. Seda kasutades hakkasid sakslased gaaslainete järgi suitsulaineid vastase positsiooni peale laskma; viimased pimestasid tuntavalt vaenlast ja lubasid sakslaste jalgväel kasutada ootamatust. Pärastpoole pea iga rünnaku juures kasutati suitsukatteid vaatamata sellele, kas oli gaasirünnak või mitte.

Suitsukatte loodi suitsutsilindrite, küünalde, ranitsate, karpide, miinide ja mürskude abil. Üheks põnevamaks küsimuseks ilmasõjas olid just suitsu tekitavad keemilised ained. Ameeriklaste abiga lahendus liitlastel see küsimus kergemini kui sakslastel, sest neil puudus vajalikul määral selleks tarvitaminev põhiaine — fosfor. Selle asemel tarvitasi nad väävlhapendit, mis aga 35%—40% fosforist nõrgem.

Suitsukatete vaatlemisel tuleb vahet teha suitsukatte ehk kunstliku udu ja mürgise suitsu vahel.

Suitsukatte loodi oma vägede või vaenlase seisukohtade eel. Tema ülesanne oli vaenlase vaatlusvõimalusi kitsendada ja oma vägede tegevust maskeerida. Mürgine suits loodi ainult vaenlase seisupaikadel ja selle ülesanne oli samuti vaenlase vaatlusvõimalusi kitsendada, kuid ühes sellega ka kahju sünnitada. Mõjuva abinõuna suitsu loomisel esines kahurvägi, sellepärast ei ole ka üleiligne jälgida tema tegevust sel alal üksikasjalisemalt. Peame ju ka sel alal järgima lääneriikide suunitud radu.

A. Suitsumürsud. 1) Fosformürsud leidsid laialdast tarvitamist eriti liitlaste juures. Mainitud mürsud osutusid väga tundelikeks külma ja sooja vastu, mille tõttu neid tuli hoida suvel vilus ja talvel kaetult tugeva külma eest, sest vastasel korral võisid mürsud lahti ning põlema minna. Et neil mürskudel ka süüteomadus oli, siis võis neid korraga kahe ülesande täitmiseks tarvitada. Peaülesanne oli neil ikkagi tugeva suitsupilve loomine. 2) Väävlhapendi mürske tarvitati harilikult fosformürskude puudusel ehk kui süütamine polnud soovitatav. 3) Clorsulfiithappe mürsud andsid mitte püsiva õreda suitsu, mis läheda maa peale vaatlemist võimaldas. Sellepärast tarvitati neid oma vägede, eriti tankide maskeerimiseks pealetungil. Siia kuulub tuntud prantslaste O.C.S. mürsk, mis 1921 a. eeskirja järgi sisaldab väävelhape segu Clorsulfiit happega. Segust saadud vedelik on suitsev ja prantslased nimetavad seda „chlorhydrine sulphurique“.

B. Tulistamine suitsumürskega. 1) Atmosfääriliste tingimuste mõju tulistamise peale on õige suur. Niiske ja pilvine ilm oli tulistamiseks väga hohane, kuna see ja päikesepaisteline ilm ja eriti tugev vihm tuntavaid raskusi tulistamisel sünnitasid. Kõige kasulikum oli muidugi tuul, mis vastase poole puhus. Soodne tuule kiirus tulistamisel oli 3—4 m. s. Tuule kiiruse juures 8—9 m. s. võis suitsukatet luua ainult fosformürskega. Üldiselt teatud osa tulistamise juures mängis ka kaliiber ja nimelt, mida suurem ta oli seda vähem olenes tulistamine atmosfäärilistest tingimustest, sest suurte kaliibritega tulistamisel suudeti rutem raskem suitsupilv luua. 2) Mürskude kaliibrid. Liitlased lugesid kõige kohasemaks kaliibriks 10 cm. kuid tarvitasi 7,5 ja 15 cm. mürske. Sakslaste peakaliiber oli 15 cm., kuid tulistasid ka 7,7 ja 10,5 cm. mürskega. Suurte kaliibritega tulistamisel oli see parem, et nende poolt toodud suitsukatte on võrdlemisi püsiv. Teine paremus seisus nende ökonoomsuses, sest suure arvu väiksekaliibriliste mürskude transpordimine oleks liiaasti ülekoormanud nii kui nii ülekoormatud kerged patareid. 3) Arvestus. Laskemoona kulu suitsukatte loomiseks oli otse proportsionaalne tuule kiirusele. Prantslased lugesid, et 200 met. rinde peale peab ühe tunni jooksul välja laskma 7,5 cm. fosformürske: tuule kiiruse juures kuni 3 m. s. — 500 tk., kuni 8 m. s. — 800 tk., kuni 9 m. s. — 1000—2000 tk. ehk 7,5 cm. b) Clorsulfiit happe mürske: tuule kiiruse juures kuni 3 m. s. — 500 tk., kuni 8 m. s. — 1000 tk. 15,5 cm. mürske oli tarvis 10 kord vähem kui 7,5 cm.

Inglased lugesid, et väikese suitsukatte loomiseks on tarvis 6—11,4 cm. mürku ja eriti soodsate atmosfääriliste tingimuste juures 2 mürsku minutis lasta. Saksa eeskirjade järgi kulus suitsukatte loomiseks ja alalhoidmiseks laskemoona: 7,7 cm. — 50—60 mürsku iga 100 met. rinde peale ja katte alalhoidmiseks 8—10 mürsku minutis, 10,5 — 30—40 mürsku iga 150 met. rinde peale ja katte alalhoidmiseks 6—8 mürsku minutis, 15 cm. — 8—12 mürsku iga 200 met. rinde peale ja katte alalhoidmiseks 2—4 mürsku minutis. Suitsukatte löödi ootamata tulistamisega (löögiga) nagu gaaspealetung. Elavad märgid said alguses keemilise laskemoonaga üle külvatud, see sundis vaenlasi gaasimaske ette panema, mis vaatlust juba takistas; sellele järgnev suitsupilv pimestas ta hoopis. Vaatlust suitsukatte katkemattuse järele toimetati lennukitelt. 4) Tulistamise taktiline kül. Inglise määrustik ütleb, et suitsukatte ülesanne on vägede liikumise varjamine. Tegelikult võis suitsukateteid luua kas oma seisupaikades ees või tiival ehk vaenlase seisupaikade peal.

Suitsukatte tarvitamise üle annab õige kujuka pildi Rootsi kapten E. E. Ljungdahe („Artilleri-Tidskrift“ Nr. 3/4 1923 a. Stockholm) jaotades tema kasutamise vastavalt ülesandele järgmiselt: A. Pealetungil. 1) Vaenlase kahurvägi, kes otsekohega sihtimisega meie pealetungivaid väeosi, eriti tanke tulistab, saab selles segatud võrdlemisi kitsa suitsukattega. 2) Vaenlase toetuspunktid, kus kuulipild. pesad asuvad, on kerge haarata, ümbritsedes neid

suitsukattega. 3) Vaenlase komando- ja vaatepunktid võivad pimestada soovitataval ajal. 4) Tankide pealetung varjatakse võimalikult kauem suitsukattega, mis loodud vaenlase seisupaikade ees. 5) Vaenlase helgihaitjate tegevus saab paraliseeritud väheses suitsu laskemoonaga. 6) Olles ümbritsetud suitsuga, ei saa vaenlane kasutada oma sügava järjestuse soodsusi. 7) Soodsa ilma juures suitsuümürskega tulistamine tule rullis ehk kuni 100 met. selle ees kergendab pealetungival jalgväl tulerulli liikumist jälgida. 8) Laialdane suitsukate oma ja vaenlase vägede vahel võimaldab meie vägedel kergemini lähtepositsioonilt liikumist alata ja vähete kaotustega vaenlase positsiooni ette jõuda. Sealjuures peab tähele panema, et suitsukate oleks vähemalt 3 korda rünnatavast rindest laiem. 9) Vaenlase poole puhuva tuule juures võivad meie lahtised tiivad suitsukattega maskeeritud saada; sama ka pealetungil tekkinud lõhed, seni kui väeosad sinna jõuavad. 10) Vaenlase tule all osutub jõgede forseerimine märksa kergemana, kui loodakse jõe orus ja kallastel mitmed suitsukatted. Punktides 1—7 näidatud juhustel võib suitsutõket tekitada ainult kahurvägi, kuna teistel juhustel kahurvägi tegutseb ainult abilisena.

B. Kaitsel. 1. Mattes vaenlase kahurväe komando- ja vaatepunktid tugeva suitsukatte alla, võib oma kahurväe tuld lähendada miinimumini. 2) Suitsukattega võib tuntavalt raskendada vaenlase reservide kogumist. 3) Tagasi löödud tankid leiavad

suitsu sees varju. 4) Laiad suitsukatted võimaldavad vägesid tagasi tõmmata ja korraldada. 5) Suitsu tarvitamise juures kaitsel tuleb selle peale rõhku panna, et ei pimestataks oma kahurväe vaatepunkte.

Suitsukatte üldisteks oma dusteks tuleb lugeda veel seda, et tema teeb vaenlase rahutuks, nimet on viimasel teadmata, kas algab tõsine pealetung, või on see ainult demonstratsioon. Ka kutsutakse välja vaenlase kahurtule, sundides raiskama hulga laskemoona ilma eesmärgita. Tulistamisel suitsu laskemoonaga on ka oma pahed ja nimelt: 1) Raskendab side pidamist naaberväeosadega, 2) Takistab vaatlust, eriti sügavat. 3) Võimaldab lahinguväljale ilmuda tähtsaid märke, mida aga meie kahurvägi suitsu tõttu ei suuda märgata. 4) Võimaldab vaenlase tähelepanemata lähenemist ja raskendab meie väeosadel orienteerimist, eriti vastulöögil. 5) Kui suitsukatte meie seisupaikade lähedal, tõmbab tema selle peale vaenlase kahurtule. 6) Öhu vaatlus on märksa raskendatud.

Kõige sellega arvestades, peab tähendama, et suitsukatte loomisel peavad arvestud saama täpselt kõik olukorrast ärarippuvad tingimised ja mitte kohalise iseloomuga, vaid juba laiemas mastaabis. See pärast tuleks ka katte küssmus lahendada kõrgema instantsi poolt, vähemalt, kelle juhutuse alla 3—4 korda rünnaku rindest laiem rinne kuulub.

N. R.—g.

Näide üksiku laskuri lahingtegevusele ettevalmistava harjutuse läbiviimisest.

Toimetuse märkus. Käesolev näide on tulnud rivist. Ta põhjeneb meie tegelikul elul, seepärast vääriks lugejate erilist tähelepanu.

Püüan alljärgnevates ridades näidata üksiku laskuri lahingettevalmistuse esimese tunni läbiviimise meetodi, missugust praktiseeritakse N väeosa ühes suuremas koonduses.

Oleks väga soovitav, et ka teised väeosad „Söduri“ veergudel sellekohta mõtteid avaldaksid, sest see on esimene tund noorega väljal ja sellepärast peab tema põhilikult olema väljatõttatud. Alljärgnevate ridade peale ei tule vaadata kui mõne uue leiduse peale; teemi alus on võetud laskeeskirjast ja on püütud täiendada kõige sellega, mis tunni mitmekesisemaks teeb, ja sissepõimitud neid õppusi, mis mõnes väeosas eritundidel läbivõetakse.

Tunni eesmärk on: märkide ja esemete kättejuhatamine ja nende ülesleidmine, aluse panemine käskude ja ülesannete kordamise sisseharjutamiseks; selge ja lühidane, kuid sellejuures täieline maastiku ja esemete kirjeldamine, maastiku vaatlemine, meelespidamise harjutamine, tutvustamine maastiku ja esemete sõjalise tähtsusega.

Õppust organiseeritakse laskeeskirja nõude kohaselt, s. o. gruppide ja mitte suurematena kui normaal jagu, aegsasti väljavalitud maastikul ja rühmaülema poolt kokkuseatud tunnikava järele.

Tunnikava oleks järgmine: olukord — laskur on paigutatud vaatluspostile, puu, hoonenurga j.n.e. taha varjatult vaenlase vaatlemise eest; ülesanne — kättejuhatatud maastiku sektoris kõiki maastikul leiduvad esemed ja maastikku tundma õppida ja seda kirjeldada; tunni eesmärk ja täitmine nagu ülal tähendatud. Õppus viiakse läbi järgmiselt: õpetaja seletab lühidalt tunni eesmärgi, asetab ühe õpilase postile, jätab teised pealtvaatajateks ja tähendab postile määratud õpi-

lasele: „Teie olete määratud vaatlejaks siia künka taha. Nüüd näitan mina teile kätte teie vaatluspiirkonna, pange kõik tähele, kuidas mina seda teen. Teil tuleb sellega alati tegemist teha ja peate oskama samuti esemeid ja märke kätte juhatada. Poolparemal punasekatusega ühekordne maja. Pöörake kõik näoga poolparemale (poolparema mõiste on rivitunnel läbimindud, kui ei, siis näidata) ja kui maja olete üles leidnud, siis ütlege „käs“. Sõna „käs“ tuleb alati ütelda, kui teile mingit eset ehk märki kätte juhatatakse ja selle leidnud olete, sest muidu ei ole juhataja kindel, et olete märgi leidnud.“ Kui õpilased on maja leidnud ja selle läheduses veel teisi maju on, siis, et kindel olla, kas õpilased õige maja leidsid, laseb õpetaja seda maja kirjeldada. Selles järjekorras vaatluspiirkonna parempoolne piirjoon kätte juhatada. On see tehtud, seletab juhataja, et sellest piirist paremale vaadelda ei tule. Samal viisil kätte juhatada ka vasakpoolne piirjoon ja tähendada, et vahe nende kahe joone vahel on vaatluspiirkond. Vaatluspiirkonna kätte juhatamisel nõuab juhataja, et õpilased eseme üles leidmisel tähendaksid „käs“. Seda tuleb esimesest tunnist peale õpilastele verre kasvatada. Piirkonna ärätähendamiseks tarvita alguses enam silmapaistvamaid esemeid ja igasuguseid märkide kättejuhatamise viise, et õpilased omandaksid sarnasel õppusel oskuse kõiki märkide kätte juhatamise viise tarvitama. Esimesel tunnil, võib olla, ehk ei jõua näidata kõike märkide kättejuhatamise viise, kuid järgmistel tundidel tuleb seda täiendada. Selleks eraldi tunde määrata ei ole soovitav, sest on liig ühekülgne ja igav kirjedes. Nüüd laseb juhataja vaatlejad kättejuhatatud piirkonna korrata, et jällegi kindel olla, kas tema õieti aru sai, ja ühtlasi harjutada esemete kättejuhatamist. Seda teeb juhataja peale selle 2—3 pealtvaatajaga läbi.

Edasi seletab juhataja: lahingus püüab vaenlane ennast alati varjata ja, et teda õigel ajal ülesleida, peab silm hästi maastiku vaatlemises arenenud olema, sest

muidu võib vaenlane teid enne märgata ja sel ajal kui teda otsitakse, otsijale kuuli rindu saata. Selleks tuleb aga hoolega oma silma kõige väiksemagi künka ehk märgi ülesleidmiseks harjutada, et nendest vaenlase kuju eraldada. „Vaadake nüüd hästi maastikku ja esemeid selle vaatluspiirkonnas, mille mina kätte juhatašin ja kirjeldage seda minule (lasta õpilast jällegi ülesannet korrata). Kirjeldamist alake paremalt poolt ja seda tehke alati paremalt alates, s.o. seistes näoga vaenlase poole, on paremal käel alati parem- ja vasakul vasakpool. Kõige esiteks kirjeldage, missugune on maastik, s.o. kas on tasane, mägiline, künkline, millega kaetud; kui metsaga, siis kas männi, või kase mets, tihe või hõre; kui heinamaa, siis kas märg ehk pöösastega kaetud; siis järved, jõed, aiad, missugused kaldad neil, kas on sillad peal, kuhu poole jõgi või oja jookseb; edasi raudteed ja maanteed, külad, majad, üksikud pöösad, künkad ja muud vähemad asjad.“

Sellepeale laseb juhataja vaatlejaid kirjeldada, kuna teised jälgivad kirjeldamist. Juhataja nõuab eseme täielist kirjeldamist ja kui üks ei tea, siis küsib järgmiselt. Näiteks, juhatab õpilane mäe kätte, siis peab juhataja nõudma, et õpilane seletaks, missugused on mäe küljed — järsud või lamedad, millega kaetud jne. Esemee kättenäitamine nõuab kindlaid kättenäitamise viise; mitte kunagi leppida sellega, et õpilane käe väljasirutamisega tähendab, seal ja seal. Kui õpilane eseme kättenäitamisega hakkama ei saa, siis lasta teisi õpilasi aidata. Juhataja ise aga enne ei aita, kuni ei leidu ühtegi õpilastest, kes suudaks seda teha. Samuti peab juhataja, kui mõnda eset võib mõnel muul viisil kättejuhatada, õpilaselt küsima, kas keegi ei või mõnel

muul viisil eset kätte juhatada. Kui ei leidu, siis alles teeb seda ise. Tähendatud võte on sellepoolest soovitatav, et õpilasi algusest saadik ergutada leidlikkusele ja panna nende päid töötama. Seda tuleb praktiseerida ka muudel õppustel.

Kui maastiku ja esemete kirjeldamine läbi, lasta vaatlejat ja veel üht õpilast ümberpöörata ja peast kõike seda, mis ta nägi, kirjeldada. Kui vaatlejal midagi meele ei tule, siis täiendab teine. Õpilastele sealjuures äraseletada, missugune tähtsus on lahingus, luurel jne., maastiku ja esemete meelepidamisel. Samuti tuleb tähendada, et nad väljal õppustel ja teel kasarmu alati maastikku ja esemeid hästi silmitseks ja kasarmus omale meelde tuletaksid, mis nemad seal ja seal nägid, mis moodi see ehk teine asi väljanägi, mille poolst tema eraldus teistest samasugustest asjadest, sest sellega arendab inimene maastiku meelepidamist.

Nüüd edasi seletab juhataja maastiku ja esemete tähtsusest ja mõjust sõjategevuse peale, käsitades sellejuures laskeesk. § 117 punkt a 1., 2., 3. lõikeid. Sarnase tunni peale kulub vähemalt 2 tundi aega. Vahepeal tuleb vaatlejaid vahetada, sest üks väsib ära. Järgmistel tundidel tuleb siia hulka sisse võtta kauguste hindamine silma järele, tutvustamine binokliga ja käärpikksilmaga.

Juhataja kohta olgu tähendatud, et kõik tema seletused olgu lühikesed ja tehtagu elava häälega. Surunud toon väsitab õpilasi ja ei anna õppusele elavust.

Lõpuks märgin, et enne kui ülaltähendatud tund ja tutvustamine märkide nähtavusega ei ole läbivõetud, ei saa algust teha lahingdrilliga (riv. määrust. § 88).

O. M.-s.

P. Liivak. „Paala lahing“.

(V. joonistus esilehel).

Igal rahval on säilinud minevikust mälestusi, milliste meeldetuletamine on kui kevadise tuule puhang karmi talvevillu.

Sellised mälestused on rahval uhkuseks tema helgeil hetkeil ja jõuallikaks katsumisaegil, kui meel vajab kindlust ja tahe jõudu.

Meie, eestlased, oleme väikerahvas ja meie esiisade polnud saatuselt antud ajaloo-näitelaval esineda suuris osis, ent too, mis neile määrati, selle viisid nad läbi vääriilselt.

Kes meist ei ole vaimustunud meie esiisade-kangelaste võitlusist 7 aastasada tagasi kes meist pole vaimus elanud kaasa noid aegu, kus rahva vaprad vanemad ikka ja jälle kogusid malevlasi, et väärata võoras ike?! Ei kohutanud neid vastaste raudrüü ega tundmatud tapa- ja piinariistad. Pühakspeetud vabadus ja õiglus kutsusid võitlusse töö eest ning seda võitlust peeti järeleandmatult ja armutult kuni Paala lahingus langes Lembit, rauges viimane vastupanemisejõud ning raudus kätega ja kammitsais jalgega rahvas oli sunnitud alistuma toorele vägivallale.

Langes küll Lembit, kuid tema vaim jäi elama. Säilis põlvest põlve, kasvas ja kogus jõudu ning 1918—1920 a. teostas selle, mis Lembitul üle jõu oli.

Minevikusündmused, milliste tunnistajaiks meie isiklikult pole olnud, joonistuvad me silmi ette lõpmata kiirelt vahelduvate ja muutuvate detailidega ning kunagi meie ei suuda saavutada neist kindlat pilti. Võtame näiteks või Paala lahingu, ühe suuremaid ja jäädvustunumaid minevikusündmusi. Kümned ja kümned korrad oleme tuletanud meelde tolle lahingu ja igakord kergib meie silmi ette mingisugune udune taplus kusagil jõekaldal, ent kunagi meie ei

saa selgejoonelist kujutust kas või kahestki vastasest: ühelpool odaga varustatud eestlane ja teisepool raudrüüs ning kilbi ja mõõgaga rüütel. Iialgi ei taba meie endale vahelust ega poose.

Hoopis teisiti töötab aga kunstniku kujutlusvõime. Ta silmi ette joonistuvad üksikud kujud kõigi peensustega, joonistuvad selgelt nende poosid, joonistub terve lahingupilt ning tundub isegi see meeoleolu, mis lahingukaaslaseks ühel või teisel heitleval pool.

Postkaarte

P. Liivak

Paala lahing

müüb „Sõduri“ talitus
(Tallinn, Uus t. 10)

en gros 100 tk. 250 mrk.

Meie kunstnikud, kahjuks peame tunnustama, on vähe ainet leidnud eestlaste minevikust, eriti just vabadusvõitlusist aastail 1208—1344. „Esimene pääsuke“ on vist kunstnik Liivak, kes käsitanud seda ajajärku. Tema joonistus „Paala lahing“ (v. reproduktsioon käesoleva numbri esilehel), peab tunnustama, on hästi õnnestunud.

Jõe musta, sünge kui möödunud sada aastat, kaldal keeb taplus...

On kaotatud palju lahinguid, on Manalasse varisenud palju ja palju vapramaid malevlasi, must on minevik ja tulevik tume, kuid lootus ei kao — siin-sää! sütib ta heleda tähena keset pimedust ning kutsub ja virgutab võitlusele.

Keeb äge taplus...

Välguvad piigid ja osavalt juhituina läbistavad isegi raudse soomuse, tõusevad teibad, et purustada teraskiivreid ja lõmastada nende kandjate päähüid

ning kõrgele kergib sõjakirves, et tema langedes tekiks lamava soomusekandja kõrvale teine.

Vanem Lembit on maleva kehastus. Tema tahe on maleva tahe, tema siht on maleva siht. Ja Lembitu käsi näitab suuna, kuhu maleva peab raiuma tee üle elavate ja surnute.

Ent vastas on kohmakate soomusekandjate müür ja see rõhub päale, kindel võidus...

Lembit langes. Tema vaim jäi aga elama. Kasvas ja kogus jõudu ning teostas selle, mis Lembitul üle jõu oli...

Ning säälpool musta jõe, sää! sammub nüüd lõpmatu arv malevlasi, kes purustasid röövikud idast ja rauddiviisi läänest, sää!tsamast läänest, kust 7 aastasada tagasi valgusid sisse äsja tulnute esiisad.

Oleme pääsnud üle musta jõe — pika orjaaja — ja aidanud võidule õigluse, mis oli püha meie esiisadel ning jäänud pühaks ka meiepäevil. S.

Vahendeid vahtkondade kaitseks.

Toimetuse märkus. Autorit on sundinud kirjutama tegelik elu. Kuivõrd autor õieti on tabanud olukorda, selle üle loodab „Sõdur“ saada edaspidi asjakohaseid artikleid.

Pole sugugi otstarbekohane, et allohvitseri vahtkonnas vahtkonna ülem vintpüssiga varustatud. Nagu teada asub vahtkonna ülem vahtkonna ruumis; püss peab olema, kui ta sellega varustatud, laadimata püramiidis, padrunid — padrunitaskus. Kui oletada, et vahtkonnale ootamata kallale tungitakse, ei ole vahtkonna ülemal küllalt võimalusi kiireks tegutsemiseks. Nüüd tuleb sellele kõigile lisaks, et püssiga äärmiselt raske ruumis tegutseda tema suuruse tõttu. Ootamatuse puhul jätab püssi tulekiirus väga palju soovida, mis aga siin võib saatuslikuks kujuneda. Kui nüüd võtta juhuse, kus vahtkonnal tegemist kaugemamaa kallaletungiga, siis teame, et siin vahtkonna ülema esimene ülesanne on vastupanu korraldada ja juhtida, mille juures erilise tähtsuse omab automaatrelvade tulejuhtimine, kus püss osutub ülearuseks koormaks. Vahtkonna ülem peab tingimata varustatud olema 9 mm automaatpüstoliga, mis

alati tema juures, mille suur tulekiirus, hää läbitungijõud, küllaldane laskeulatus ja, mis eriti alla kriiputada tuleb, — alaline laskevalmis olek: avatud kabuuri juures võib 1 sekundi jooksul tule avada. Sarnane kiire tegutsemine vahtkonna ülema poolt ootamatu kallaletungi puhul tagab kallaletungijate hävitamise, teistele vahtkonnas asuvaile võimaldab see seada end lahingkorda. Niisugune eesküju vahtkonna ülema poolt mõjub tingimata halvavalt kallaletungijate päale, vahtkonnale annab see aga moraalselt jõudu. Et vahtkonnas ülem — ohvitser on automaatpüstoliga varustatud, siis kinnitab see juba nimetatud relva otstarbekohasust. Sellepärast — vahtkondade julgeoleku nimel — olgu vahtkonna ülemad — allohvitserid automaatpüstolitena varustatud.

Väga tähtis on, et ka vahtkonna ruum oleks ümbritsetud traataiaga, mitte ainult postid, sest pääjõud asub ikka vahtkonna ruumis. Igal vahtkonna ruumil peaksid olema aknalugid, äärmisel juhtumisel — eesriided. Muidu võib kallaletungija ennast olukorra kohaselt ette valmistada, samuti väljast ootamata tegutseda. Tuleks ka nõuda, et vahtkonna ruumi ukсед öösel lukustataks. E. R.

Sport kaitseväes.

Talispordi Allohvitseride koolis.

Talispordi alal käesoleval talvel on Allohvitseride koolil ette nähtud õige rikkalik kava, mis meie tulevase noori väejuhte püüab igakülgsest välja arendada ja nendes huvi spordi vastu äratada.

Peapüüe on, kasvatada kasvandikest häid sportlasi, kes pärast väeosadesse laiali valgudes võiksid omis väeosades spordi mõtte edasikandjaks, õhutada ja ühtlasi ka sportlase tegevuse juhtivaks jõuks olla.

Nende läbi laguneks spordi mõte ka laiematesse hulkadesse, mis meie kehakultuuri tasapinda õige palju tõsta aitaks.

Koolis on olemas oma spordikomisjon, kes välja töötab teatud perioodi kava, toime paneb võistlusi ja hoolitseb igasuguste sportliste meelelahutuste eest.

Käesoleva talve perioodi kavast on suurem hulk võistlusi juba peetud, mis leidsid kõik väga sooja osavõttu.

29. ja 30. jaanuaril s. a. peeti ära kooli üksuste vaheline tõstevõistlus 3 kehakaalus ja 2 grupis. I grupp — üleajateenijad, II grupp — ajateenijad. Olgugi, et nimetatud võistlus esimene, oli osavõtjaid rohkesti, kogusummas 28 õpilast, mis tõendab, et noortes pakitseb raugemata tahe ja huvi äsja vastu. Auhindu oli igas kaalus kolm — hinnalised.

Kohti omasid:

I. grupp.

Kergekaal: 1. v. a. o. Ahven — kogusummas 4 tõstet 652 nl., 2. n. a. o. Roos — 591;
Keskaal: 1. v. a. o. Verk — 736; 2. n. a. o. Toomik — 604;
Raskekaal: 1. n. a. o. Torbek — 755 (üks võistleja).

II. grupp.

Kergekaal: 1. kpr. Karjus — 610; 2. noor Kiutson — 549;

Keskekaal: 1. noor Saar — 738; 2. noor Kangur — 634; 3. noor Kuk — 633;

Raskekaal: 1. rms. Anslang — 743; 2. n. a. o. Ömbius — 731; 3. rms. Aab — 669.

Kõige suurem konkurents oli kesk- ja raskekaalus, sest neis esinesid paremad lootust äratavad jõud, nagu noor Saar. rms. Anslang ja n. a. o. Ömbius.

Üksused said punkte: I komp. — 7; II komp. — 4; III komp. — 3; klp. komp. — 12; Eskadr. — 3; ja Patar. — 1.

17. veebr. s. a. peeti Kooli üksustevahelist 3. klm. suusavõistlust. Et huvi selle spordiharu vastu suur on, seda näitab haruldaset rohke osavõtjate hulk — kogusummas 141 õpilast. Auhindasid oli 10. Neist viis — hinnalist ja viis diplomi. Kohti loeti 15.

Kohti omasid: 1. noor Koovit, 2. noor Kingsep, 3. noor Ploom, 4. noor Zernik, 5. noor Sternfeldt — kõik I komp.

Üksuste järele langesid punktid: I komp. — 76 pk.; II komp. — 20 pk.; klp. komp. — 18 pk.; Patarei — 9 pk.; Eskadr. — 4 pk.

27. ja 28. veebr. s. a. peeti Kooli üksustevaheline ameerika vabamaadluse võistlus. Ka see võistlus leidis suurt osavõttu — kogusummas 52 õpilast proovisid oma sitkust. Võistlus oli viies kehakaalus, igas kaalus 3 auhinda, keskekaalus aga osavõtjate rohke arvu tõttu 5. Suurem osa võistlejatest olid kõik esimest korda võistlustel, kuid selle peale vaatamata oli märgata suurt elavust ja kaasakiskuvat huvi asja vastu. Et üldse suuremat huvi iga spordiharu vastu äratada, on ergutuseks auhinnad määratud.

Auhindadeks on hinnalised asjad.

Käesoleva talve perioodi kavas on veel ette nähtud täagi vehklemis-võistlused, missugused peetakse ära märtsikuu keskel.

Peale ülevalnimetatud omavaheliste võistluste on kasvandikud osa võtnud kõigist Tallinna Garnisoni poolt korraldatavast võistlusist, kus niisama suure osavõtu ja häade tagajärgedega esineti.

Peale nende võistluste korraldatakse vahetpidamata igas kompaniis mitmesuguseid omavahelisi meelelahutusi. Näiteks muretseti I kompaniis omal jõul ja algatusel ping-pong, male ja kabe

mängud. Praegu on sealsamas käimas male turniir, millest 28 õpilast kompaniist osa võtavad. Ka ping-pongi mängust on osavõtt elav. Lähemal ajal korraldatakse ka sel alal võistlusi.

— L —

2-se Soom. Rügemendi suusavõistlused.

28. veebruaril s. a. korraldas 2-ne Soom. Rügemi. murdmaa suusavõistlused. Maapikkus ligi 6 klm. Osavõtjaid 20, neist lõpetasid jooksu 17 meest. Algus kell 11.

Auhinna alla arvati kuus esimest kohalejõudjat ja nimelt:

I-ks noor Raudsepp, Paul — Sr. õpekompanii, ajaga 31 m. 34 sek.,

II-ks noor Koch, Aleks., Sr. õpekompanii, ajaga 31 m. 46,2 sek.,

III-ks rms. Taba, Johannes — Soomusrong № 4, ajaga 31 m. 54,4 sek.,

IV-ks n.-ltn. Raag, Konstantin — Soomusrong № 2, ajaga 32 m. 05 sek.,

V-ks noor Kihfeldt, Paul — Sr. õpekompanii ja VI-ks rms. Tross, Johannes — Soomusrong № 2.

Tagajärgedega tuleb täitsa rahul olla, silmas pidades seda, et see esimene sellesarnane võistlus sel talvel oli. Ka mõjus ütlemlata ilus ilm ja hää lume pind tuntavalt selleks kaasa. Võistlejad saadeti startist välja ja võeti vastu muusikaga. Võistlustest tehti üksikuid ülevõtteid.

Pärast võistluste lõppu mindi muusikaga kasarmu, kus rügem. ülema abi major Martinson auhinnad välja jagas, alla kriipsutades suusatamise tähtsust sõjaväes, soovides hoogsat edasitreenerimist. Lõpuks mängiti auhinna saajatele tuschi, mille järele kaasteenijad neid „kiitutama“ rittasid ja ruumidesse viisid.

Igatahes esimene samm on tehtud ja loota võib, et nüüdsest peale suusasport meeste seas juuri ajama hakkab. Auhindadeks anti välja kuld- ja hõbeasju, mis omakord ka mõju tagajärgede peale avaldamata ei jäta.

Ainsaks takistuseks selleks vahest ehk oleks suuskade puudus, sest need, mis tarvitusel on suuremalt osalt kõlbmatud.

Sel talvel on veel kavatsus, kui lumi lubab, üks rakmes- ja üks teatejooks korraldada.

A. P.

Kaitseväe elu.

Miiniristleja „Vambola“ VII aastapäev.

14. märtsil s. a. möödus 7 aastat sellest, kui meie sõjalaevastiku üks suurematest sõjalaevadest esimest korda rivvi arvati.

Olles vallutatud enamlastelt 26. detsembril 1918 a. inglaste poolt anti see meile üle 2. jaanuaril 1919 a. ja kiires korras alati remonti, mis kõik meie oma jõududega läbi viidi.

Seega oli meil siis juba 3 suuremat sõjalaeva ja oli võimalik suurema eduga merioperatsioone teostada. Kõigist merioperatsioonest võttis osa ka miiniristleja „Vambola“, tulles alati õnnelikult raskeist olukordest välja. Nii käidi alati vaenlase rannapatareisid tulistamas ja ka Kroonlinna lähedust mineerimas.

Lõppes Vabadussõda, algas laeva tehniline täiendamine ja korraldamine. Ühtlasi oli „Vambola“ laevastiku divisjoni juhtlaevaks kuni 1923 aastani, millal temast suurem „Lennuk“ selleks määrati.

Rahuaegse tegevuse juures on „Vambola“ ka edu saavutanud peale puhtmeresõjalise õpeala. Nimelt omandas m/r. „Vambola“ möödunud aasta sügisel Merejõudude sõnevõistluse rändauhinna jäädavalt peale seda, kui oli 2 korda seda kaitsnud.

Ka Merejõudude jalgpalli rändauhind on m/r. „Vambolal“, kuigi seda veel kaitsta tuleb.

1923 a. algusest peale on m/r. „Vambola“ komandöriks kapten-major V. Martson.

Rahuajal on laev mitu korda välisvetes olnud, käies muuseas Poola sõjasadama Gdynia avamise pidustustel.

„Lgs.“

Elukutseliste kaitsevälaliste organiseerimine.

Kaitsevälaliste peres teenib nooremate juhtidena ja igasuguste eriteadlastena hulk elukutselisi kaitsevälalisi, n. n. „üleajateenijad“. Nende elukutseliste kaitsevälaliste keskel, kellest suur

enamus läbi teinud ilma- kui ka Vabadussõja, on viimastel aastadel ikka enam ja enam avaldama hakanud soov endid organiseerida, koonduda „üleajateenijate kogude“ näol. Viimaste siht on arendada oma liikmete keskel kindlat ühismeelt, vanakumata kohusetunnet ja sütitada tõsist rahvustunnet ja tulist isamaarmastust.

Üleajateenijate organiseerumist tuleb kõigiti tervitada eriti asjaolu tõttu, et neil senini teenistusest vaba aja möödasaatmiseks mõistlikku meelelahutust võimata oli leida, sest võrdlemisi väikese palga juures tuli üleajateenijal teatrist, kontserdilt ja isegi korralikumast kohvikust ja kinost eemale jääda. Selle tagajärjel sattus aga nii mõnigi igapäevasest tööst ja askeldusest väsinud meelelahutustotsija üleajateenija tema taskule kättesaadavasse odavamasse joogikohta, mis aga meie noorematele kaitseväe juhtidele ja eriteadlastele ebakohane ja alandav, seda enam, et sarnastes joogikohtades ja urgastes tihti võib leiduda kõlvatuid isikuid, kes iga silmapilk on valmis igat kindla tahtejõuta kaitsevaelast halva teo peale meelitama ning demoraliseerima.

Et võimalust võtta sarnaste nähtuste edaspidiseks kordamiseks ja oma liikmetele mõistlikumat meelelahutust võimaldada, tuleb koondada oma liikmeid ühiseks perekas ka peale teenistusega, ühtlasi õhutades endi keskel elavat huvi kõigi kaitseväesse puutuvate küsimuste kohta. Korraldada raamatukogusid, pidusid ja koosviibi-

miisi, avades selleks ruumid ja kasiinod einelauaga. Nii on ka Kaitseministeeriumi üleajateenijate kogul, kuhu koondunud üle saja liikme, lähemal ajal oma kasiino ja einelaua avamine teostamisel. Oma ruumide puudumisel on samme astunud soodsatel tingimustel kohaste eraruumide saamiseks.

R.

Loengud Valga garnisonis.

17. veebruaril s. a. pidas Valga garnisonis loengu kindralstaabist major Vanaveski teemile „Gaassõda meie oludes“.

Loeng algas kell 18,30 m. ja kestis ühes väikese vaheajaga kuni kella 19-ni.

Autor valgustas ajalooliste andmete põhjal gaasi tekkimist ja arenemist kuni nüüdseajani. Loeng jättis rahuloldava mulje, kuid siiski tundus mõni koht igavavõitu.

27. veebruaril s. a. pidas loengu kindralstaabist major Maasing. Teemiks oli „Rahva ja sõjaväe moraalne ettevalmistamine praegusaja sõjaks, selle tähtsus“.

Loeng oli üks huvitavamatest tänini olnutest. Autor hoogsas ettekandes lausa sundis kuulajaid loengu käiku jälgima, nii et ettekandega kõik väga rahule jäid.

Lõpuks asjakohased läbirääkimised.

A. P.

Küsimused ja kostused.

Küsimus nr. 14. 1. Jalgväe määrustiku I osa § 77 näeb ette meestekogumise kogumismärguande- ja signaali abil; kas võib mehi koguda ka mõne komandoga, näit. „Jagu (rühm jne.) jonele—kogu, iseäranis kui enne seda oli antud komando, rivitult? Kui ei, siis missugusesse rivisse koonduvad sõdurid eelnimetatud kogumismärguande või signaali järele? Kui võib, siis kas tuleb sõduritel peale kogumist automaatselt jõonduda nagu nõutud § 110-s või jääda seisangusse „vabalt“, nagu nõutud § 77.

Igatahes tuleb § 78 põhjal ka üksikõppusel tarvitada ainult need rivistusid, mis määrustikus ette nähtud. 2. § 78. 1) p. 6 ja 2) p. 6 ei ole rivis teravitamise lõpetamiseks ette nähtud mingisugust komandot, peale järgneva eelkomando. Tervitatav, jäädes rivi keskele, ei saa mingisugust komandot anda, mis osa põhiasendisse „valvel“ asendaks. Seni on praktiseeritud siin tervitatava poolt antavat komandot „vabalt“. Kuid sellele järgnevat § 77, 86 ettenähtud toimingud, nii et selle tarvitamine siin võimata.

Missuguse komandoga asetada rivi peale tervitamist seisangusse „valvel“? 3. § 79, 80. Nõutakse „kiiret“ jala juurepanemist. Mõned käsivad seda nii et nõuavad pöörde täitmist 1. lugemise (võttega), järsku. Mõned tõlgitsevad seda nii, et ainult viimane kahest võttest tuleb teha kiirelt mitte-seletades, mis tähendab siis nõue (§ 80) jalgade kiirelt juurepanna kom. järele „seis“; viimasel juhul võiks jala kiire juurepaneku all mõista ainult tempot, mis kiirem on harilikult taksammu tempot, s. o. ühe jala mahapanemist ja teise juuretõmmamist oleks võimata jagada 2-ks võtteks (lugemiseks).

4. § 85 ja 110. Viimase § põhjal võib kogunud jagu olla osalt jalale võetud relvadega. Ühtlasi asuvad jao sõdurid ilma erikomandota seisangusse „Joondu“, kus § 107 põhjal intervallide võtmist

toimetatakse v a b a k ä e väljasirutamisega. Et aga relvad mõnel jalal, mõnel rihmal võivad olla, siis on osal paremad käed vabad, osal vasakud, ning intervallide võtmisel satuvad käed vastamisi.

5. § 87. Samad arusaamatused, mis § 78 kohta.

6. § 107. Nõuab joondumisel ja intervallide võtmisel vasakpoolse naabri õlanuki puudutamist v a b a o l e v a käega. § 110 põhjal võib mõnel sõduril parem, mõnel vasak käsi vaba olla. Vasakpoolse naabri puudutamise on aga võimalik ainult vasaku käega.

7. § 107 käsitab mõistet „keskmine sõdur“, mis juhusel, kui jaos on paarisarv sõdureid, end kahtepidi mõista annab; selle tagajärjel tekib kahe keskmise sõduri vahel heitlus jao ülema seljataguse koha pärast.

8. § 109. Komando: „koondatud vahedele Joondu“ võib antud saada alles pärast seda, kui selle ees on käinud komando „Jagu (rühm jne.) jonele kogu“ Viimast komandot ei saa aga sõdurid tihti peale ruumi-puudusel täita ning satuvad segadusse, nii et komando „koondatud vahedele joondu“ tuleb anda segaduses olevale meeskonnale. Tagajärg on see, et kummagi komando korralik täitmine ära jääb, ning seda on ka võimata sarnastel juhusel nõuda.

9. § 110. Kas jao kogumisel asub jao ülema seljataha keskmine sõdur (§ 107) või liitesõdur? Arvesse võttes, et § 107 põhjal võib liitesõduriks määratud olla ükskõik missugune sõdur, siis on mitu liitesõdurit ja käesoleval juhusel mitu keskmist liitesõdurit ja veel kaks keskmist sõdurit (vaata märkus 7) alaliseks põhjuseks, miks jagu kogumisel segadusse satub ning õpetajate vahel arusaamatused tekivad. Ka ei ole määrustikus ette nähtud, et liitesõdurite määramiseks tarvituse mõddumisel tühistatud peaksid saama. § 111 ja 112, (viimane §-s suuna muutmiste puhul) täitmise kannatab samuti mitme keskmise sõduri ja paljude liitesõdurite olemasolu tõttu.

10. § 114. Kas võib komando: „Kahekaupa — Mars“ (Mars, Mars) antud saada: 1) seisvale kolonnile ja kuidas seda täita? 2) Ümberpööratud kolonnile ja kuidas seda täita?

Kas võib § 114 ettenähtud ümber rivistusi toimetada, liikudes paigalt. Missugused komandod selleks ja kuidas neid täita, ning kuidas võiks meeskond eraldada komandosid, mis määratud ümberrivistusteks kohal, nendest, mis määratud ümberrivistuseks ühes paigalt liikumisega. See küsimus esineb samal kujul ka rühma, kompanii jne. drilli juures (vaata märkus 20,21).

11. § 111 näeb ette jao ülema ja tema abi kohad kolonnil. § 107 näeb ette samade meeste kohad jao joonel. Kas tuleb pöörata juures, mil joon muutub kolonniks ja vastupidi, jao ülematel ja nende abidel viibimata asuda kohtadele vastavalt jonele ja vastavalt kolonnile?

Kui tuleb, siis missugustel juhustel peavad nad täitma § 114, kus nõutakse, et jao ülema abi asuks kolonni taha, kui kolonn välja on veninud?

Kui ei tule, siis missuguse komandoga võiks jao ülema ja tema abi paigutada sinna, kus tarvis?

12. Missuguste komandodega ja kuidas muudetakse kolonn kahe kaupa kolonniks ühe kaupa, kohal, liikumisel, ja üleminekul seisult liikumisele (jao rühma jne. õppustel)?

13. Missuguse komandoga ja kuidas pannakse mahavõetud paunad selga?

14. Missuguste komandode järgi ja kuidas tuleks moodustada ühe viirulisest (rühma) jonest kahe, kolme ja nelja viiruline joon, ja kaheviirulisest jonest neljaviiruline joon (§ 135). Sama küsimus esineb ka kolonide kohta.

Märkus: Jalaväe määrustiku suuremas osas on igale komandole ettenähtud vastavalt teine, mis rivi järele esialgsesse rivistusse tagasi toob; siin ongi küsimused esitatud nende komandode kohta, mis määrustikus puuduvad, kuid mis tarvilikud selleks, et määrustikus ettenähtud komandodega saadud rivistusi esialgsesse seisangusse tagasi tuua.

16. § 112 ja § 135 nõuavad joondumist ilma erikomandota otsekohe peale komandot „seis“, § 80 peale võiks otsekohe peale selle kohta midagi öeldud; § 114 jao rivinemise juures on ta nõuetav automaatselt ja isegi ilma komandota „seis“. Viimane nõudmine esineb (vastandina eelmisele) ka § 112-s.

Suuna muutmine, ümberrivistused, rivinemised ja väikesed koha muutmised on kõik üksteisele väga sarnased tegevused, nõuavad kõik peale täitmist joondumist, kuid iga juhuse jaoks on ettenähtud isemoodi joondumise viis. Neid joondumise viise segatakse ja vahetatakse nii hästi õppijate kui õpetajate poolt kui määrustiku läbivõtmiseni.

17. § 110 näeb ette laiali paiskunud jao kogumiseks komando: „jagu jonele kogu“. Jao lahingdrilli § 125 näeb ette samaks otstarbeks hoopis teistsuguse komando. Et rivi ja lahingdrilli tegutsemisel vahelduvad ning et nad lõppude lõpuks lahutamatud on, tekib 2 komandot samaks otstarbeks segadust ning vaielusi.

Komando „seis“ rividrillil täidetakse hoopis teisiti kui sama komando lahingdrillil. Osa sõduritest ei jõua silmapilk otsusele, kas täita seda komandot rivi ehk lahingdrilli reeglite järgi, tekib segadus, sest tegutsemisel on rividrill läbipõimitud lahingdrillist ja ümberpööratud.

18. § 131 näeb ette, et kõik teised jonele kogumise rivistused moodustuvad ümberrivistuse teel põhirivistusest (rühm neljaviirulisel jonele); § 133 näeb aga ette ka rühma kogumise otsekohe kahte ehk ühte viirgu. Kumba järele talitada?

19. § 110 põhjal võib jagu koguneda ka muuseas osalt jalale võetud relvadega. Missuguste komandoga võib automaatselt seisangusse „joonu“ asunud rivil relvad rihmale lasta võtta (vaata märkus 4); arvesse võttes, et joondumine seni võimatu on, kuni relvad mõnel rihmale, mõnel jalale jäävad; missuguse komando järgi võib relvad jalale lasta võtta?

Milles seisab seisang „rihmalt“, mida käsitakse §§ 85 ja 86, ning missuguse komando järele sarnane seisang võetakse?

20. § 137-s on ümberrivistuseks ühes paigalt edasi liikumisega ette nähtud komando, mis eelkomandos ei sisalda sõna „käies“ (joostes); komandod ilma sõnata, „käies“ määravad mingsuguse ümberrivistuse kohal (näit. § 135) ehk liikumisel (näit. § 113, 114), mitte aga üleminekul seisult liikumisele.

Sõdurid, kes § 135 järele harjunud komando järele, mis ei sisalda eelkomandos sõna „käies“, täitma ümberrivistusi kohal, satuvad segadusse, sest siin tuleb samasuguse komando järgi ühes ümberrivinemisega ka paigalt liikumist alata. § 139-s korduvad paljud küsimused, mis eelmiste §§ kohta esitud.

21. § 160-s antud komandod ei sisalda eelkomandos sõna „käies“ — võib järeledada, et nad on määratud ümberrivistuseks liikumisel.

Kas võib tarviduse puhul samu ümberrivistusi toimetada kohal ja kohalt edasilikumisega, missuguste komandode järgi seda toimetada ja missuguste reeglite järgi komandosid täita?

22. Kuidas tervitatakse relvaga (rihmal ja jalal) väljaspool rivi?

F. P.

Vastus. 1. Tuleb meeles pidada, et § 77 käsitakse esimest tundi sõduri üksik rivi õppusest, sellepärast ei või siin ka jaost ega rühmast juttu olla. Siin on ettenähtud ainult üksikute komandode selektamine noorele. Peale komando „rivitult“, mille tähendus on temale selgeks tehtud ja ka see märguanne ehk signaal ära näidatud, mille abil õpetaja teda oma kohale tahab panna. Seda märguannet ehk signaali nähes koguvad siis noored oma õpetaja juure oma endisele kohale, nagu määrustikus öeldud.

2. Siin võib ülemus eelkomandona anda komando: „jagu!“ „rühm!“ „kompanii!“ jne. mille järele kõik võtavad seisangu valvel.

3. Tuleb mõista nii, et taga olev jalg pannakse teise juurde järsult selles taktis, milles sündis liikumine. Jala juurdepanemist venitada pikemaks kui liikumise takt — ei ole lubatav.

4. Küsimuses tähendatud kogumine sünnib (§ 110) lahkulastud ehk laialipaisatud jaost, mil normaalselt püssid alati käes on, mitte rihmal. Juhtub aga, et mõni omale püssi siiski rihmale on unustanud, siis on ülemusel alati võimalus viimasele seda meelde tuletada ja käskida püss jalale võtta. Äärmisel juhtumisel on ka püssi rihmal kandjal võimalus vasakut kätt välja sirutada.

5. Vaata vastus 2.

6. Tuleb sõna „vasakpoolse“ lugeda trükiveaks.

7. Selle „heitluse“ võib alati väga kergesti lõpetada üksuse ülem.

8. Minu arvates pole sugugi tingimata tarvilik üksust enne „jonele koguda“ ja siis ainult koondatud vahedele — seda võib ka väga hästi otse teha.

9. Seda võib alati, ilma pikema arutusega, arvesse võttes olukorda, otsustada üksuse juht.

10. Tuleb missugustest ümberrivistustest hoiduda, millele täitmisel praeguse määrustiku järele raskusi võiks tekkida. On aga tähendatud ümberrivistust siiski tarvis tingimata läbi viia, siis tuleb leida moodus, mis võimalikult lähem määrustiku üldpõhimõtetele ja ka tähendatud ümberrivistustele liigile. Kui tähendatud nõuded on arvesse võetud, siis tuleb leitud moodust rahuldavaks pidada. On ekslik oodata määrustikult

vastust kõikide praktikas juhuslised ettetulevatele tarvidustele. On juba vana tõde, et määrustik annab reeglid — juhuseid seal ei leidu — neid tuleb ise kombineerida. Mis puutub käesolevasse juhusesse, siis oleks ehk üks moodus sarnane, kui annaks alguses komando „paigal“ ehk „käies“, või „otse“, ümberpöörduvalt — analoogiliselt. Muidugi võib ka teisi lahendusviise leida.

11. Nad peavad asuma nii ruttu, kui see on võimalik. § 114 mainitud juhused käib samas kirjeldatud ümberriistuse kohta.

12. Seisul ja liikumisel komandoga „Jagu kolonni kogu“ Üleminekul liikumisele tuleb enne jagu liikuma panna, komando siis sama.

13. Arvan, et siin komando selge peaks olema „paanad selga“! Kuidas seda teha — peab igal ühel selge olema.

14. Pealkiri näitab, et siin on jutt „üleminekutest ühest joonest teise, sellepärast võivad ka komandod olla analoogilised siin toodutele. Teilt esitatud juhused käivad määrustikus näidatud analoogiliste komandode alla.

15. On nõue — joonduda ilma iseäralise komandota, nagu see Teilt näidatud §§ (112, 114, 135 jne.) esineb. § 80 ei lausu joondumisest sellepärast, et seal räägitakse parajasti üksikõppusest, — üksik isik ei joondu.

16. On tingitud sellest, et lahingus on tarvis kõik liikumised teha kõige kiiremas tempos — sellest ka komando teisend — lühedus.

17. § 131 vastavad read ehk on ülearused, kuid see arusaamatusi ei peaks esile kutsuma.

18. Vastus nr. 4. Seisang „rihmalt“ on see, kui püssid pole rihmal, missugune sündida võib mitte komando järele, vaid mitmesuguses muus olukorras näit. Teie küsimuses tähendatud juhused.

19. Võib olla, oleks parem juurde lisada sõna „käies“!

20. Sama kui eelmine. Need on määrustiku vormid, kuid juhusteks tuleb leida ka vastav lahendus, nagu sellest räägitud vastuses nr. 10.

21, 22. Vaata „Sõdur“ 1925 a. nr. 26 küsimused 60 ja 61. Kui relv. jalal — nagu rivis.

A.

Sõjaväelised teated.

Läti.

Läti sõjavägede ülem kindral Rasinsh on ära keelanud alamväelastel ülestõstetud mantlikraega uulitsal liikuda, sest see segavat omavahelist tervitamist.

Edaspidi kavatsetakse sõdurite ja instruktorite palitu kraede mõlemile küljele märgid õmmelda.

A. Tr.

4-da Voimari jalgväe polgu 7-da aastapäeva puhul.

4. Volmari jalgväe polk pühitses 18. veebruaril Riias oma 7 aastast kestvust. Eesti esitajatena viibisid pidustustel 2. jalgväe rügemendi ülem kol. Bauman ja veel kaks teist ohvitseri. Pidustused algasid 18. veebruari õhtul jumalateenistusega Vana-Gertrude kirikus, millest osa võtsid peale külaliste Läti kõrgeimad sõjaväelased ja Eesti sõjaväeline esitaja Riias kapten Lilienthal. Järgmisel päeval kell 11 oli Liivimaa kasarmute ees polgu paraad, mida riigipresident Tshakste vastu võttis.

Omas tervituskõnes tuletas president Tshakste meele eestlaste abi Lätile raskel ajal. Ta ütles: „Meil

on ühised sõbrad ja ka ühised vaenlased. Kui tulevikus on määratud võidelda vaenlaste vastu, siis teeme seda ühisel jõul“.

President Tshakste kõne järele mängis orkester Eesti hümmi, ning sõdurid hüüdsid „Elagu Eesti, Elagu 2. Eesti polk!“

Peale paraadi korraldas 4. Volmari polgu ohvitseride kogu pidusöögi. Polgu komandör polkovnik Klawinsh ütles oma laukõnes: „Sügava tänutundega mälestavad volmarlased seda abi, mis Eesti sõjavägi andis neile Võnnu lahingus ja mujal. Loodan, et ka tulevikus võitlevad Karutapja ja Kalevipoeg külge kõrval ühiste vaenlaste vastu“.

Klawinshi kõnele vastas kolonel Baumann Läti keeles: „Võime olla uhked, et meie sõdurid töid oma rahvale selle, millest vanad eestlased ja lätlased isegi unistada ei teadnud. Meie ülesanne on kättevoidetud vabadust alal hoida.“ Ta annetas Volmari polgule hõbedase karika, mis kaunistatud Läti ornamentidega. Karikas kannab pealkirja: „4. Volmari polgule — 2-selt Eesti polgult.“ Kell 4 p. 1. oli Riia Rahvuslikus teatris etendus, mida ettekandsid sõjaväelased, ja õhtul ohvitseride klubis koosviibimine.

A. Tr.

Kroonika.

— End. riigivanemale J. Jaaksonile ja end. riigikogu esimehele J. Tõnissonile annetati Poola „Polonia Restituta“ esimese järgu aumärgid.

— Itaalia kuningale ja peaminister Mussolinile anti meie Rooma esitaja poolt üle neile annetatud Eesti Vabaduse Rist.

— Senini anti üliõpilastele ülikoolis õppimise lõpetamiseks kuni 28 aluaastani ajapikendust. Uue kaitseväge teenistuse seaduse järele peavad üliõpilased aga kohe teenistusse astuma, kui kutseag kätte jõuab. Tänavu on seadus veel viimast korda maksev.

— 14. märtsil suri kauaaegne Tartu ülikooli professor sanitar-kindral-major prof. Zoega-Manteuffel. Kirurgina on prof. Zoega-Manteuffelil üleilmne kuulsus. 1919 a. aprillikuust saadik oli ta sõjaväe kirurg-konsultandiks.

— Merejõudude spordi ja meelelahutuse toimkond kuulutas välja uue admiral Pitka nimelise ränd-auhinna sõude võistluse alal, mille omandamiseks teatud väeüksus 3 a. järgimõda esikohale peab tulema ehk üldiselt 5 a. vahedega.

— Soome lennuväe aastapäevast 6.—9. märtsini võtsid meie lennuväe esitajatena osa sv. lendur major Haas, lendur-vaatleja leitn. Kitvell ja sv. lendur leitn. Döring. Delegatsioon pani pärja Soome lennuväelaste hauale.

— Oma tegevuse laiendamiseks otsustas Eesti Punane Rist Tallinna peakomitee ja mujal osakondade juures ellu kutsuda naiskomiteed.

— Mereväe jungide kool saatis välja teise lennu lõpetajaid, kes kõik Merejõudude juhataja käsukirjaga vastava eriala spetsialisti auastmesse ülendati.

— Kaitseliidu ülem keelas kaitseliitlastele ära riigikogu valimiste puhul kõnekoosolekute korraldamise 15. märtsist kuni 15. maini.

— Riigi eelarvekomisjoni poolt vastuvõetud riigi eelarve on tasakaalus 7.847.081.500 m.

— Uue korralduse põhjal antakse riigiametnikkudele välispasse väljamaale sõiduks ainult ülemuse loa ettenäitamise järele.

— Riigiteenijate palkade normeerimise asjus kohustas Vab. Val. riigi keskasutusi kiires korras oma ametnikkude ja teenijate palke ümber normeerima ja koosseise sedavõrd kokku tõmbama, et põhipalk ei suureneks üle 25%. Palgaredelis oleks 22 astet — 36.000—6.000 mk.

— Eesti koolides õpib praegu 1527 pagulaste last. Kogu meie iseseisvuse kestel on riik ja omavalitsused pagulaste laste hariduse peale kulutanud 33.573.000 m.

— Möödunud aasta augustikuul tapeti Saksa laevameeste poolt Vergi rannas Virumaal meie piirivalvur E. Öunapuu. Kohus mõistis süüdlased: laevakapten Trosti 8 a. sunnitööle, laevakapt. Konradi 2 a. vangiroodu ja alaealise madruse Knaaki 8 kuuks vangi.

— Rahvasteliidu 7 täiskogu esimeheks valiti end. Portugali välisminister La Costa.

— Poolas nõutakse 60 a. vanaduseni sõjamaksu neilt meestelt, kes tervislistel või perekondlistel põhjustel sõjaväeteenistusest on vabastatud.

— Poolas tekkis ühe suurtükiväe rügemendi töökojas granaatide plahvatus, kus surma said 3 ja haavata ligi 20 sõdurit.

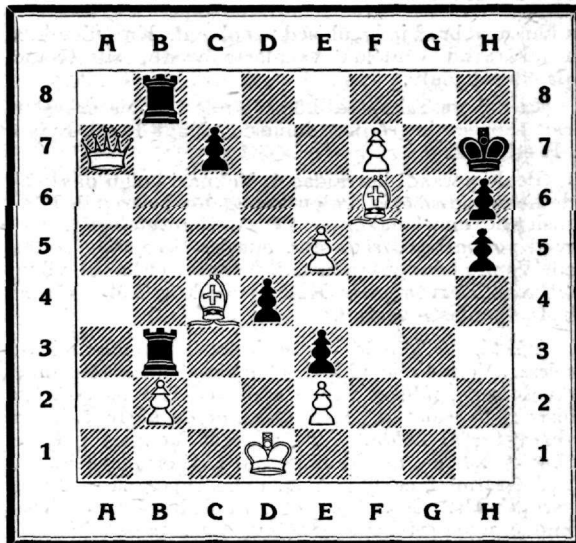
— Leedu pealinnas Kaunasas tekkis kevadise jäämineku tõttu uputus, mis sünnitas suurt kahju.
O. K.

Male.

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 4 (42).

Kokku seadnud A. Burmeister.
Mustad.

Valged.

Valged: Kd1, La7, Oc4 ja f6, Eb2, e2, e5 ja f7.

Mustad: Kh7, Vb3 ja b8, Ec7, d4, e3, h5 ja h6.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Ülesande nr. 37 lahendus.

1. Rf4—h3, g4:h3,
2. Kg3—f2, h3—h2,
3. Rf1—g3 annab matt.

Ülesande nr. 34 lahendus.

1. Vb3—c3 d4:c3+,
2. Rb5:c3 annab matt.
1. (Vb3—c3), Ka4:b5,
2. Od5—c6 annab matt.
1. (Vb3—c3), a6:b5,
2. Od5—b3 annab matt.

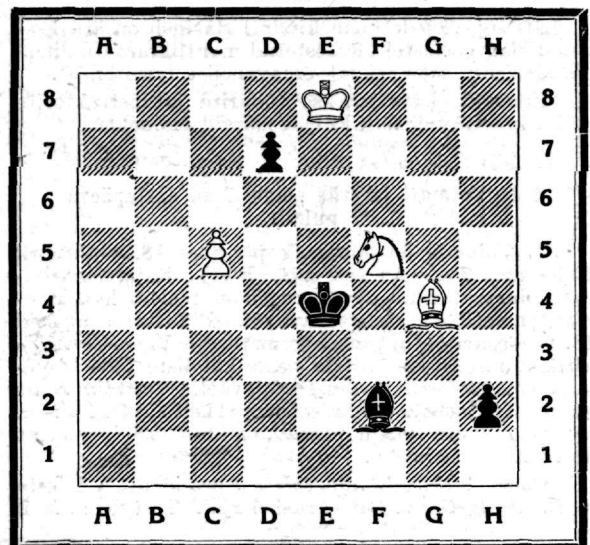
Õiged lahendused saatsid: B. Kerner, V. Peschel, V. Mikenas (Tallinnast), M. Villemson (Pärnust).

Toimetis ja talitus Uus tän. 10. — Kõnetraat: Sõjaväe 163.

Lõpumäng nr. 2 (30).

Kokku seadnud W. ja M. Platoff (Riias).
(Deutsche Schachzeitung).

Mustad.

Valged.

Valged: Ke8, Og4, Rf5, Ec5.

Mustad: Ke4, Of2, Ed7 ja h2.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale.

Ülaltoodud lõpumängu lahendus.

1. Rf5—h4, Of2:h4,
2. Og4:d7, Ke4—d5,
3. Od7—c8, Kd5—c6,
4. Oc8—g4 h2—h1 (saab lipuks),
5. Og4—f3+, Lh1:f3.

Valged on suitsus.

Vastutav toimetaja A. Traksmann.

Väljaandja: Sõdur, Tallinn, Uus tän. nr. 10.

Riigi trükikoda, Tallinn, Niine tän. 11